

سُورَةُ الْاِسْرَاءِ ﴿١٧﴾ İSRÂ SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bu sûreyi celileye, İsrâ derler. Esrâ yüsri, isrâen. İsrâ; gece yolculuğu. Esrâ yüsri, İsrâ sûresi. Âyette Esrâ'dır. Mâzidir, gece yolculuğuna "isrâ" derler. Gece sohbetlerine, konuşmalarına müsamere derler. Bu sûreyi celile Mirâc hakkında olduğu için, Sûreyi İsrâ tesmiye olunmuş ve Sûreyi Sübhan da denilir. Bu sûreyi celile 111 âyet, 1533 kelime, 6460 harften ibarettir.

1- سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

سُبْحَانَ Kelimesi "ben tesbih ediyorum, tenzih ediyorum Rab-bimi, bütün noksan sıfatlardan." O Rab ki بَعْدِهِ لَيْلًا geceleyin yola çıkarmış, yolcu yapmış abdini. Abid kelimesini buyurdular da niye Rasûl, Nebi denilmedi? Çünkü Rasûl-û Ekrem SalR lâllâhû Aleyhivesellem, abid kelimesinden daha ziyade memnun oluyordu. Onun için şehadette, teşehhütte "Abdûhû ve Rasûlûhû" deniliyor. En çok sevdiği kelime, Âllâh'a karşı abid olmak. Bundan dolayı, onun arzusu yerine gelsin diye âbid kelimesini buyurdu-

lar. Geceleyin yolcu yaptı abdini لَيْلًا bir gece مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ Mescid-i Haram'dan. (Kâbeyi Muazzama, o binadır. Onun etrafı ise Mescid'il Haram'dır.) (Camidir,) Haram derler. Hürmet sahibi olan bir mescid. İkinci bir mânâ da orada birçok şeyleri haram etmiş Cenâb-ı Hak. Misal olarak avlanmayı, fisk-ı mücâdeleyi hatta otları koparmayı, Cenâb-ı Hak haram etmiş. O münaset betle Mescid'il Haram denilmiştir. Mescid'il Haram'dan gece götüa rüldü, إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا Mescid-i Aksa'ya. Aksa; nihayet. Aksayı fikrim, aksayı malûmatım yâni en son. Niçin buyurulmuştur? Çünkü Âdem Aleyhisselâm, kırk sene sonra bu camiye yapmıştır. Yani Kûdüs'teki Mescid-i Aksa'yı, ikinci mescid olarak Âdem Aleyhisselâm yapmıştır. İlk evvel Kâbeyi Muazzama'yı, meleklerin yaptığı bina üzerine tamir etmiş. Ondandır kırk sene sonra zürriyeti fazlalaştı, oraya kadar intikal edildi ve orada Mescid-i Aksayı inşâ etti. Ondandır evvel mâmur olmadığından en-aksâ; Mekke'den en uzak yer orası idi.

اللّٰذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ O Mescid'il Aksa ki etrafını bereketlendirdik. Müfessirin-i İzâm iki mânâ vermişler. Bir mânâ; ağaçlar, nehirâler ve hâsılatla bereketlendirdik. İkinci mânâ; mübarek yaptık. Peygamberan-ı İzâm'ın birçokları mehbit-i vahiy ve müteabbid-i enbiyâ, Yakup Aleyhisselâm'ın evlâtları, hepsi orada olduğundan elbette mübarek olmuştur.

Bu seferden gece yolculuğundan gâye ne idi? لُنُرِيَهُ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e göstermek maksadı; مِّنْ آيَاتِنَا kudretimizin acâibini, Kudret-i İlâhiye'nin acâib-i garâibi semâvât-ları görmek, cennet-i cehennemi görmek, Peygamberân-ı İzâm'ı

görmek görüşmek ve melekleri göstermek için. Böylece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya, oradan da yukarıya semanın katlarına götürdük. إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ Âllâh CelleCelâlûhû işitir sözlerinizi, الْبَصِيرُ Basir'dir görür bizim harekâtımızı.

Miracın buraya kadar olanını kim inkâr ederse, halis kâfir olur çünkü Kur'ân'a karşıdır. Bundan sonrasını inkâr ederse, fâsık-ı münafık olur. Ve Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mescid-i Aksa'dan sonra Sidretül Müntehaya kadar olan safhayı izah ediyor.

Evela Mekkeyi Mükerreme'de şakk-ı sadır oldu. İlm-i İlâhi ve Huzur-u İlâhiye lâyık olan haller geçirmiş. Burak adındaki hayvan, cennetten gelen bir hayvandır. Beyaz renkte, merkepten daha cüsseli, katırdan daha ufak yapılı boyda, yüzü insana benzerdi. Vücudu tavusa benzer, bastığı ayağı gözün gördüğü nihayetine kadar. Rasûl-û Ekrem buyuruyor; "Bu hayvana bindikten sonra Kûdüs'e geldik. Orada evvel gelen peygamberlerin, hayvanlarını bağladığı bir yer vardı. Burak'ı ben de oraya bağladım" diyor.

Beyt'ül Mukaddes'e vardıktan sonra, enbiya ve evliyanın ruhları tecessüm etmiş. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara imam olur ve ikirek'at namaz kılıyorlar. Hikmetin biri bu idi ki enbiyalar onu görsün ve ona iktida etsinler.

"Ondan sonra Cibril-i Emin ile beraber semâvatta, göklere hareket etmeye başladık" diyor.

Birinci kat semâda melekler istikbâl ediyor ve Âdem Aleyhisselâm ile orada görüşüyor. Âdem Aleyhisselâm, kendisine duâ ediyor.

Bu tertib üzerine ikinci kat göklere gidiyor. Orada İsâ ile Yahya Aleyhisselâm'ı görüyor.

Üçüncü kat göklerde, Yusuf Aleyhisselâm'ı görüyor.

Dördüncü kat göklerde, İdris Aleyhisselâm'ı görüyor.

Beşinci kat göklerde, Hârun Aleyhisselâm'ı görüyor.

Altıncı kat göklerde, Mûsâ Aleyhisselâm ile görüşüyor.

Yedinci kat göklerde, İbrahim Aleyhisselâm ile görüşüyor.

Bu Peygamberân-ı İzâm ile iltifatlaşır ve ondan sonra kendi makamına gidiyor. Cibril-i Emin, Sidretül Muntehâ hududunda kalıyor, daha ileriye gitmiyor. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Sidretül Muntehâ'da Huzur-u İlâhiye kabul ediliyor. Huzur-u İlâhi'de, orada ne olmuşsa onlar biliyor.

İbrahim Aleyhisselâm vasiyet ediyor, diyor: Ümmetine benden selâm söyle, cennetin nimetleri dünyada yapılan ameller ile mütenâsip oluyor. Cennetin nimetleri 'Sübhanellâhi velhamdülillâhi velâ ilâhe illellâhü vellâhü Ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyyl azim.' Bu tesbihatı ümmetin çoğaltırlarsa cennetteki nimetleri bu tesbihat ile Cenâb-ı Hak arttırmış oluyor.

Bu ümmet için huzur-u İlâhi'de 50 vakit namaz farz kılınıyor, Mü'minin mirâcı olsun diye. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem avdet ederken, sıra ile gelir Mûsâ Aleyhisselâm'a. Mûsâ Aleyhisselâm, "ümmetine ne farz olundu?" diye soruyor. Rasûl-û Ekrem de "50 vakit namaz farz oldu" diyor. Bunu üzerine Mûsâ Aleyhisselâm, "ümmetimden tecrübem var, senin ümmetin bu farzın altından kalkamaz" diyor. Rasûl-û Ekrem de Cenâb-ı Hak'tan, Mûsâ Aleyhisselâm'ın tavsiyesi üzerine rica ediyor. Cenâb-ı Hak da 10 vakit azaltır, sonraları da beşer beşer azaltmak sûreti ile en sonunda beş vakit namazın farziyeti kesinleşmiş oluyor.

Cenâb-ı Hak'tan, vahy-i İlâhi zuhur ediyor. Bu beş vakit na-

mazı hakkı ile ikâme edene, 50 vaktin ecr-i ücretinin verileceği va'dediliyor.

Mirac hadisesinin, ruh ve beden ile beraber olduğunu bildiriyor Cenâb-ı Hak. Yalnız ruh ile olduğunu söyleyenler, âyet-i kerimeye karşı gelmiş olur. Niçin "Âbid" diyor Cenâb-ı Hak? Abid, kul dedildiğine göre; beden vücudsuz, kul abid olmuyor. Yalnız ruh, kul olamıyor.

Mirac hadisesi, gündüz olmadı da gece niye olduğunun sebebi; Gündüz olsaydı herkes görürdü, imanın bil gâyb olmazdı. Matlup olan, gayba imân edilmesidir. Herkes gündüz görseydi, münafık ile siddik'in arasında fark kalmazdı.

Yedi kat göklerde dolu melekleri, ervâh-ı embiyâ ve evliyâ, hepsi Rasûl-û Ekrem'in istikbâline geldiği halde, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in "mê zê-gal-besaru ve mê-tegâ" gözü meyletmedi hiçbir yere, Âllâh'tan başka. Kâlbinde Âllâh CelleCelâlûhû, önünde sefere devam ederek hiçbir tarafa iltifat etmedi.

وَأْتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيَالًا

وَأْتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ Halik-i Kâinat buyuruyor ki; Biz, Mûsâ Aleyhisselâm'a kitabı verdik, Tevrat'ı verdik. Mûsâ Aleyhisselâm'ın mirâcı, Tûr-i Sinâ'da. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellemin miracı ise Sidretül Müntehê'de. Âllâh için hepsi birdir hatta Yunus Aleyhisselâm'ın miracı, denizin dibinde. Cenâb-ı Hak için yer, üst ve aşağı diye bir şey yok. Çünkü Cenâb-ı Hak, her yerde hazırdır. Lâkin misafire hürmet, yerine göredir. Muhammed Sallâllâhû Aleyhi-

vesellem, nezd-i İlâhîde o kadar kıymetli idi ki Sidretil Müntehe'ya kabul etti. Sidretil Müntehâ ile Tûr-i Sinâ arasında ne kadar fark varsa, her iki peygamberin arasında aynı mesafe fark var. Her iki peygamberin arasında bu kadar fark olduğuna göre, düşmanları arasında da şiddet itibariyle fark var. Mûsâ Aleyhisselâm'a düşmanlık eden Firâvun idi. Fir'avun, Mûsâ Aleyhisselâm'a düşman olduğu zaman, Tevrat kitabı verilmemişti. Mûsâ Aleyhisselâm'ın dini tekemmül etmemişti. Lâkin Kur'ân-ı Azimüşşan tekemmül etmiş, seneler geçmiş, İslâmiyet şark ve garba yayılmış. Rasûl-û Ekrem, bu âlemi ihata etmiş. Bu halde Rasûl-û Ekrem'e düşmanlık eden, elbette Firâvun'dan daha şedittir. جَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ Biz Tevrat'ı yahut Mûsâ Aleyhisselâm'ı, hidayete vesile yaptık Ben-i İsrâiller için. Fakat tamamı imân etmediler ve onlara dedik. أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا "Benden başka bir vekil, bir Âllâh ittihaz etmeyin" diye, Ben-i İsrâillere Tevrat'ta emrettik.

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا 3-

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ Ey Nuh Aleyhisselâm ile beraber gemide muhafaza ettiğimizin evlâtları. Biz, Tevrat'ı size gönderdik. Mûsâ Aleyhisselâm'ı da size peygamber gönderdik. Tevrat'ta bildirdik, "Benden başka bir Âllâh ittihaz etmeyin" dediğimiz halde, onlar yine dinlemediler. إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا Nûh Aleyhisselâm kesirüş-şükûr; hamdedici, şükür-ü kesir bir peygamber idi.

وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ 4-
وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقًا كَبِيرًا

إِلَىٰ بَنِي ve evhaynê yani hakemnê. Biz hükmettik, İsrâ Sûresi kitaptan murâd Tevrat'tır. Tevrat'ta onlara beyan ettik, dedik ki لَتُفْسِدَنَّ فِي الْأَرْضِ muhakkak siz yeryüzünü ifsâd ederseniz. Şam havalisi, Kudüs cihetlerini fesada verir. Vahdâniyet-i İlâhiye'yi kaldırırırsanız, peygamberleri katleteceksiniz hem de مَرَّتَيْنِ iki def'a. وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقًا كَبِيرًا vele te'lûne le-tes tekbirunne. İtaat-ı İlâhiye'den başınızı kaldıracaksınız, azgınlık derecesiniz de bir kibire kapılıp serkeşlik göstereceksiniz. Ve iki def'a da size musibet göndeririz.

Bu iki fesattan biri, Tevrat hükümlerine aykırı hareket etmeleri, Ermiyâ Aleyhisselâm'ın emirlerine itaat etmemeleri. İkincisi de Zekeriyya ve Yahya Aleyhisselâm'ı katil ve İsâ Aleyhisselâm'ı katle teşebbüs eylemeleridir.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولِيهِمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ 5-
فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولِيهِمَا Birinci va'dın zamanı geldiğinde, fesâd ile yeryüzünü doldurdular. Muhalefete başladılar. Şayâ nâmındaki peygamberleri de katlettiler. İşi putperestliğe çevirdiler, Tevrat'ı bıraktılar. Böyle olunca, Buhtunnasır adında bir hükümdar ki Bâbil'den Irak'tan geliyor. Onlara musallat etti. Büyük bir kuvvet geldi ve bütün yahudileri ihâta etti. Ekserisini kılıçtan geçirdi, cûz'î bir miktar İran'a kaçtı, az bir miktarı da Şam'a gitti. Bütün mâl-ı servetlerini yükleyip götürdü. Mescid'i Aksa'yı yıktı, Kûdüs'ü yerle bir etti, sağlam bina kalmadı.

عِبَادًا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ Gönderdik, musallat ettik sizin üzerinize

bir takım kulları (ki Buhtunnasır'dır.) لَنَا Bir takım kullarımızı, اُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ kuvvetli bir insanlar. Üli; sahip demek. Be's; kuvvet demek. Şedid; kuvvetli demek. فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ cāsû Tecessüs ettiler, El-hilâleddiyari evlerinin içine. Yani dışarıya itibar etmediler, evlerin içine girdiler. Evlerin içindekileri öldürdüler. وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا Bu va'd-ı İlâhi idi. Va'd-ı İlâhi böyle yerine geldi.

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا 6-

ثُمَّ Tekrar bu vaziyetten sonra. الكُرَّةَ لَكُمُ kerra; kuvvet demektir, devlet yani. Biz îade ettik size yine kuvveti. Yüz sene sonra yine şehrinizi imâr ettiniz, kuvvetli oldunuz. عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ Size yardım ettik, mal verdik, sıhhat verdik tarlanızdan hâsılat aldınız, evlâtlar verdik. وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا Emvâl ve evlâdla imdadınıza yetiştik. Sayınızı da evvelkilerden ziyâde kıldık.

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ 7-
لِيَسْؤُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا
عَلَوْا تَتَّبِيرًا

إِنْ أَحْسَنْتُمْ Hâlik-i Kâinat, umûmi olarak beyan ediyor. Ey insanlar diyor. İster yahudi, ister Müslüman olsun. Eğer iyilik yaparsanız taat ile Kitabullah'a inanırsanız, أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ o iyiliğinin nefsinize aittir. وَإِنْ أَسَأْتُمْ Eğer fenalık yaparsanız, harama irtikap, fısk-ı fucur yapmak. فَلَهَا Yine nefsinize aittir. فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ Bu sefer ikincisi. Zengin oldular. Ne Tevrat'tan haberdar, ne de peygamberi dinlemediler. Bu sefer de daha fazlası ile Zekeriya

ile Yahya Aleyhisselâm'ı şehid ettiler ve imânlı, Müslüman bildiği kimseleri şehit ettiler. Ve bunun da cezası, ikinci def'a Tevrat'ta onlara bildirildiği gibi. **لَيْسُوا وُجُوهَكُمْ** O da yüzünüzü karartır, hem dünyada hem de ahirette. **وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ** Dâhil olurlar mescide, Beytil Mukaddise yani düşmanlar gelir, yine mâbetlerinize girer **كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ** daha önce girdikleri gibi. **وَلِيَتَّبِعُوا** Helâk ederler, onların ellerine geçmiş olduğu mâl-û serveti büsbütün tahrip ederler. İkinci defa diyor herduş namında Babil hükümdarı geldi, yine tekrar memleketi yıktı, yaktı, Mescil Aksayı harab etti.

Tefsirde, İsrailoğullarının ikinci musibete uğramalarının sebebi olan diğer fesat hareketlerinin; Yahya Aleyhisselâm'ı öldürmeleri ve İsrâ Aleyhisselâm'ı öldürmeye teşebbüs etmeleri olduğu bildiriliyor.

Bundan sonra yahudiler çalıştılar, memleket mamur oldu. Bu def'a Rumlar musallat oldu. Ömer Radyâllâhû Anh'ın zamanına kadar bu memleket, Rumların elinde idi. Yahudiler de onların emrinde kaldılar.

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمُ ۖ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا ۚ وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ ۖ ۘ
حَصِيرًا

عَسَىٰ رَبُّكُمْ Yakındır bu ikinci def'adan sonra **أَنْ يَرْحَمَكُمُ** Âllâh rahmet eder, eğer siz vazgeçerseniz. Kananlar tevbe istiğfar eder, Âllâh'ın yolunu tutarsa, yine Rahmet-i İlâhiye size gelir. Kaideyi umumiye olarak diyor Âllâh. **وَإِنْ** Eğer **عُدْتُمْ** siz avdet ederseniz fışk-ı fesâde, **عُدْنَا** biz de helâkınıza avdet ederiz. Yine avdet ettiler, ikinci defasında Cenâb-ı Hak, bu def'a Rumları musallat etti.

جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا Biz Azimüşşan, cehennemi yaptık kâfir-
lere hapis zindan olarak.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا 9-

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ Muhakkak ki Kur'ân her şeye câmidir. Tevrat'a, İncil'e, 104 kitaba camidir. Mûsâ Aleyhisselâm'ın ahvâlini buyurduktan sonra, يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ bu Kur'ân-ı Azimüşşan يَهْدِي hidayete getirir. Hidâyettir لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ yolunda kâim olan, sevap yolunda olanlara hidayet getirir. Küfr-ü inâdi olmayanları hidâyete yetiştirir. Hidâyet; bir maksûda yetişmek, bir de göstermek mânâsına gelmiştir. **"ihdinas sırâtal müstekime"** Yâ Rabbi, sırat-ı müstekime yetiştir bizi. Bir de peygamberlerin hidâyet yolu var, hidâyet yolunu gösteriyor. وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ وَيُبَشِّرُ Bu Kur'ân tebşir ediyor Mü'minleri. Hangi Mü'minler? الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ İmândan sonra âmâl-i salihaya devam eden. Âmâli salih nedir? Savm-ı Salât, Hacc-ı Zekât, Kelimeyi Şehadet. Bunlardan başka değildir. Beşi yapmak, altıya inanmak, İslamiyet'te budur. Esasımız, sermayemiz, Âllâh'a karşı mükellef olduğumuz budur. Salih amel işleyen Mü'minleri, pek büyük bir ecirle müjdeler.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا 10-

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ Yine Kur'ân-ı Azimüşşan beyan ediyor. Âhirete imân etmeyenlere, أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا onlar için de

elemli bir azap hazırlamışızdır. Cehennem ihzar edilmiş imân etmeyenlere. Cennet ihzar edilmiş imân edenlere.

11- وَيَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا

وَيَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ İnsan, acûl halk olmuş. Bazen kendine bile bedduâ yapıyor. Hâlik-i Kâinat, Erhamürrahimin olduğu için o bedduâları kabul etmiyor. Çok zaman insan, aleyhinde şer ile duâ eder. دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ Nasıl ki hayra duâ ettiği gibi, şerre de duâ eder. Lâkin Cenâb-ı Hak, Kerim'dir. Kerim olduğu için şerre ait olan duâları kabul buyurmaz. وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا İnsanın hâli acûldür, acelecidir. Acûl olduğu için, akibetine teemmül etmiyor.

12- وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ Cenâb-ı Hak buyuruyor. Biz, geceyi ve gündüzü bir âyet (delil) olarak yarattık. İki âyettir, kudret-i azamet-i İlâhiye'ye delâlet eder. فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ Biz gecenin âyetini, nişanesini mahvettik. وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً Gündüzün nişanesini ışıklı yaptık. Gündüzü ziyadar olarak yarattık. لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ Bunu yaptık ki fazl-ı İlâhi'yi talep edesiniz. Gündüzleyin fazl-ı İlâhi'yi, kısmet-i İlâhi'yi, tarlada, iş yerinden talep edersiniz. Geceyi de istirahatınız için izhar ettik. وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ Ayrıca yılların sayı ve hesabını bilmeniz için Âllâh-û Teâlâ, Ay ile Güneş'i yarattığı gibi. Biraksa idi, ne gece gündüz belli olur, ne iftar, ne

hacc zamanları bilinirdi. **وَكُلِّ شَيْءٍ فَصَلَّنَاهُ تَفْصِيلًا** İşte biz, böylece (muhtaç olduğunuz) her şeyi gereği gibi tafsil ettik.

وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا -13
يَلْقِيهِ مَنشُورًا

Bunu beyan ettikten sonra ahi-rette de her insanın طَائِرُهُ yani **amelehû**, yaptığı amelin hayr-u şerden, amel defterini boynuna astık. Kıyamet günü Huzur-u İlâhiye onunla gelir. **وَنُخْرِجُ** Biz çıkarıyoruz **لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ** kıyamet gününde **يَلْقِيهِ مَنشُورًا** kitab-ı mektûbû. Açık olarak "al, işte senin dünyada yaptığın budur" denir.

14- اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

اِقْرَأْ كِتَابَكَ Oku kitâbını, senin amelin bu. Sen nereye müstahaksın? **كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا** Bugün hesabını görmeye nefsin kifâyet eder.

15- مَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

مَنِ اهْتَدَىٰ Her kim ki hidayet yolunu tutarsa, hidayete gelirse **فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ** bunu ancak kendi iyiliği faydası için seçmiş olur. **وَمَنْ ضَلَّ** Her kim ki yolu kaybederse, **فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا** kim de doğruluktan saparsa kendi zararına yapmış olur. **وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ** Hiç bir günâhkâr, başkasının günahını yüklenmez. Meselâ fenalığa delâlet eden birisini, Âllâh bir mislini ilâve eder. **وَمَا كُنَّا**

مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ تَبْعَثَ رَسُولًا Biz bir peygamber göndermedikçe, kimb seye azap edecek değiliz.

Rasûl gönderildikten sonra, kimsenin özrü kalmaz. Bu âyet, peygamber göndermeden kimsenin mükellef olmadığına delildir. Müşriklerin çocukları ile kendilerine din hususunda da'vet ulaşmayanlar cehenneme girmezler.

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا 16

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً Bir memleketi helâk etmek istediğimiz zaman da مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا (peygamberlerinin diliyle) onların refah ve nimet sahiplerine, zenginlikleri sebebiyle şımarmış elebaşlarına, (iyilikleri) emrederiz. Buna rağmen onlar, orada kötülük işlerler. Böylece o memleket, helâke müstehak olur. Biz de orayı darmadağın ederiz. (Âyetin baş kısmı, müfessirler tarafından şöyle de anlaşılmıştır. "Bir memleketi helâk etmek istediğimizde, o memleketin varlıklı ve şımarmış kişilerini çoğaltırız. Bu sûretle onlar kötülük işlerler, böylece o memleket helâke müstehak olur."

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ 17
خَبِيرًا بَصِيرًا

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ Nuh Aleyhisselâm'dan sonra رَبِّكَ وَكَفَىٰ Kâfidir. (Âd ve Semûd gibi) nice nesilleri helâk ettik.

bê; tekid içindir. **Rabbike** yâni senin Rabbin kâfidir. **بِدُئُوبِ عِبَادِهِ** Kulunun günahlarını hatalarını görür ve haberdar olması kâfidir.

18- مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلِيهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ Her kim ki âcil-i hâzırı, âcil ki dünyadır. Onu isterse, bütün himmeti dünyaya maksur ise dünyayı elde edem yim diye bütün himmetini muhabbetini oraya kasrederse, **عَجَّلْنَا** biz tâcil ederiz fakat onun tam istediği de değil, biz murâd ettiğimizi veririz. **لِمَنْ نُرِيدُ** Dilediğimiz kimseye, dilediğimiz kadarını veririz. **ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ**• Sonra da ona cehennemi tahsis ederiz. **يَصْلِيهَا** yed-hulûhê. Cehenneme girer, **مَذْمُومًا مَدْحُورًا** mezmum, zemmedilmiş, methûrâ matrûdan anil-rahmeti. Rahmetimizden kovulmuş olarak oraya girer.

19- وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ Bir kimse, Mü'min olarak âhireti isterse ve amel ederse **لَهَا سَعْيَهَا** Bütün sa'yını gayretini âhirete hasrederse, **فَأُولَٰئِكَ كَانَ** imânında da bir kusur olmamak şartı ile. **سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا** Onların sa'y-ı gayreti meşkûrdur, makbûl demektir. İşte bunların çalışmaları makbûldür.

20- كَلَّا نُمِدُّ هُوَآلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

كُلًّا Hepsi, âhirete tâlip olanlar, dünyaya tâlip olanlar, her biri-

ne de نُمِدُّ biz imdât eder verimiz. هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ Birinci هَؤُلَاءِ dünya için, ikinci هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ âhîret için مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ senin Rabbinin عَطَاءِ atâ-û ihsanıdır. وَمَا كَانَ Yoktur رَبِّكَ عَطَاءُ senin Rabbinin ihsânı, مَحْظُورًا memnû-an min ehadin, Rabbinin atâsı ihsanı (dünyada ne Mü'min ve ne kâfirden) men edilmemiştir.

21- أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, ibret gözüyle bak. Hâlik-i Kâinat, kullarını nasıl iki kısma tefrik etmiş. Biz insanların bir kısmını, bir kısmına nasıl tafdil ettik. وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا Bir kısmının kâlbinde yalnız dünya var, onun dünyasını verimiz. Bir kısmının kâlbinde de ahiret var, ona da onu verimiz. Âhîreti verdiğimiz kimseleri nasıl tafdil ettik. Elbette ki ahiret, derece ve üstünlüğü, farkları bakımından daha büyüktür.

22- لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ Böyle olunca dünya ve âhîret hepsi, Âllâh'ın elinde olduktan sonra, hitap Rasûl-û Ekreme'dir. Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, öyle ise Âllâh'tan başka hiçbir mâbûd yok. O, mâbudum bil-hak olan Âllâh'tan başka ilâh yok. O'na hiçbir şeyi şerik yapmayınız. Ne zahiren ve ne de hissen. Biri var ki putları şerik yapıyor. Diğeri hissen olan riyâkârane bir ibadettir. فَتَقْعُدَ Eğer bunu yaparsanız, başka bir mâbud hatırınıza gelirse. Oturursunuz مَذْمُومًا yâni melûmen anil halkı, halkın nez-

dinde melûm mahzun olursunuz. مَخْذُولًا Kendi başına terkedilmiş olarak kalırsın.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ
الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا
قَوْلًا كَرِيمًا

Bu âyet-i kerimede Cenâb-ı Hak, on beş ahkâmı beyan edia yor. Kâdü; hâkim demektir. Kâzâ; hüküm etti. وَقَضَىٰ Hükmetti, Âllâh emretti رَبُّكَ Senin Rabbin, Ey Habibim emretti bunları sıra ile. Başında ne geliyor? أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ İlk evvel, Âllâh'a ibadet ediniz. Âllâh'tan başka mabûdum bil-hak yok. Âllâh'a şerik-i nazir koşmayınız. İkincisi, وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا, ana babaya iyilik yapınız. Ana baba haksız da olsa yine dinlemekle mükellefiz. Fenalık yapsa da dinlemekle mükellefiz. إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا Eğer birinin yaşı kemâle yetişse أَوْ كِلَاهُمَا yahut her ikisi senin yanında yaşlanırsa, فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ sakın onlara "öf" bile demeyiniz. Onların yaptığına aciz olmayın "öf" bile demeyin. Üzülmeyin onların sözlerinden. وَلَا تَنْهَرْهُمَا Üzmeyiniz onları. وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا Söyleyiniz ana babaya kerim, leyyin, cemil, sözün tatlısını, (gönül alıcısını) söyle. Ana babaya sert konuşmak olmaz. Yumuşak konuşacak, daima güzel kelimeler söyleyecek, onların yaptığı emirlere karşı isyan etmiyecek.

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
صَغِيرًا

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ Ve onlara, rahmet ve şefkatinden

tevâzû kanatlarını yerlere kadar indir. Hem de مِنَ الرَّحْمَةِ kalbinin rahmetinden dolayı. Bununla da yeterli olmaz. Daima onların saadetini, Âllâh'tan istersin. وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا "Yâ Rabbi, ana babama rahmet et. Nasıl ki beni küçükken yetiştirdiler, büyüttüler. Sen de onları öylece esirge."

Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Âllâh-û Teâlâ'nın rızası, anne babanın rızasıdır. Gazabı da onların gazabıdır."

Rivayete göre; Bir kişi, Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem'e. "Ben anne babamın ihtiyarlık halinde hizmetlerini gördüm. Onların üzerimdeki haklarını ödemiş olur muyum?" diye sormuş. Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Hayır, ödemiş olmazsın çünkü onlar, senin yaşamayı istiyorlardı. Sen ise onların ölmelerini istiyorsun" buyurmuşlardır.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ -25
عَفُورًا

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ Sizin Rabbiniz, kâplerinizdekini (anzane-babanıza karşı iyilik etmek mi, karşı gelmek mi, ne niyet beslediğinizi) çok iyi bilir. إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ عَفُورًا Eğer sizler, Âllâh'a karşı muti olursanız. Salih, Âllâh'a yarar, ana baba hakkında (onlara lâyük olan) iyilikte bulunursanız. Âllâh, evvâb olanlara, Âllâh'a rucû edenlere mağfiret sahibidir.

Evvâb kelimesinin manâsı; râci, rucû edici, Âllâh'a rucû edenler. Lisân-ı şeriatte; günahlarından tevbe edene evvâb derler. Hayra rucû edene evvâb derler. Tesbihatla meşgûl olana evvâb derler. Kuşluk namazı kılanlardır. Akşamla yatsı arasında nafîle

namaz kılandır, demişlerdir. Çünkü hepsi de Âllâh'a rucûdur. Bu itibariyle Âllâh, evvâbine mağfiret sahibidir.

وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا -26

Veriniz Veriniz Veriniz ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ akrabaya hakkını veriniz, sila hakkı vardır, onların hakkını veriniz. Müfessirin-i İzâm'ın bazıları demişler ki bu âyetten; kurbây-ı peygamberidir, Rasûl-û Ekrem'in yakınâlarına hakkını veriniz. Ehl-i beyte hürmet ediniz, onların hakkı var sizde. Rasûl-û Ekrem'in şerefine binâen, onlara hürmet etmeniz lâzım gelir diyor. وَالْمِسْكِينَ Miskin; sakin olmuş, yokluk o kadar galebe etmiş ki hiç bir şey yapamıyor, durmuştur. وَابْنَ السَّبِيلِ Yolcular. Memleketinde mâl-ı serveti var fakat gelmiş garip bir yerde bulunuyor, eli yetişmiyor. Bunları da unutmayınız. وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا Mal, Cenâb-ı Hak'ındır. Mâlı halk eden Âllâh'tır. Malda tebzir câiz değildir. Tebzir nedir? Şeriatın tayin ettiği miktarın fevkinde israf etmek, gereksiz yerde saçıp savurma.

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا -27

İN MÜBEZZİRLER, zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan, hayatını günah, ta isyanda sarfettiği gibi, onlar da malını isyanda sarfediyor. وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا Şeytan, Rabbinin nimetini inkâr edici bir mahlûktur. Rabbine karşı çok nankördür.

وَأَمَّا تُعْرَضُونَ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِّنْ سُوْرًا

وَأَمَّا تُعْرَضُونَ عَنْهُمْ Eğer bir fakir geldi ise, onlara vermek için

bir şey bulunmadı fakat vermeye niyetin var olduğu halde, şayet yüz çevirmek mecburiyetinde kalırsan, bâri kendilerine (tatlı) yue muşak bir söz söyle, kâlplerini kırmamak şartı ile. **اِبْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّنْ رَبِّكَ** Rabbinin rahmetini talep etmek, "inşallah gelirse vereceğim" diye, böyle duâ et. **لَيُّيْنٍ** olan yumuşak bir söz söyle. (Gönüllerini al. Âllâh-û Teâlâ, size ve bize rızık ihsan buyursun diye duâ et yâhût bir va'dde bulun. Cevap vermemezlik etme.) Rivayet edilir ki; Bilâl, Sûheyb, Habbab (Radıyâllâhû Anhüm) zaman zaman muhtaç oldukları şeyleri, Aleyhisselâtû Vesselâm Efendimiz'den isterlerdi. Şayet bu kendilerinde bulunmazsa, Efendimiz reddetmekten hayâ ettikleri için yüz çevirirler, cevâp vermezlerdi. Âyet-i kerime bu sebeple nâzil olmuş, onları cevapsız bırakmamaları, yumuşak bir sözle mukabele ederek gönül almaları emir buyurulmuştur.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسِطِ فَتَقْعُدَ 29- مَلُومًا مَّحْسُورًا

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ Ey zengin olan kimse, elini boynuna bağlayıp da (vermemekten kinâye) cimrilik etme. **وَلَا تَبْسُطْهَا** Büsbütün eli açık da olma, (israfta bulunma.) **فَتَقْعُدَ** Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker kalırsın. Yoksa (israf ve tedbirsizliğinden) kınanır (ve eli boş kalmadan da) yaptığına nâdim olursun.

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا 30-

يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ Senin Rabbin, Ey Habibim istedi-

ğinin kısmetini geniş yapar, hikmetine binâendir. وَيَقْدِرُ Dilediğinin daraltır, az verir. Cenâb-ı Hak, bazı insanları zenginlikle imtihan ediyor, bazılarını da fakirlikle imtihan ediyor. كَانَ إِنَّهُ Çünkü Âllâh, كَانَ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا muhakkak ki Âllâh-û Teâlâ, kullarının her hâûlinden haberdardır. Her halini hakkıyla görür.

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا 31-

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi-vesellem'den evvel, değil ki yalnız Arabistan, bütün dünya vahşet içinde idi. Fakirlik korkusuyla evlâtlarınızın canına kıymayın çünkü siz, Rezzak değilsiniz. نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ Size de onlara da rızık veren benim. إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا Onları öldürmek, gerçekten büyük bir suçtur.

وَلَا تَقْرَبُوا الرِّبِّيَّ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا 32-

Zinâya yaklaşmayın (değil ki tekarrub) çünkü fahişedir, fena bir yoldur. Zira zinâ hayâsızlıktır. Çirkin bir yoldur.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

Âllâh-û Teâlâ'nın haram kıldığı nefsi de öldürmeyin meğerki hak ile olsun. وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا biz onun velisi olan, kâtilin velilerine kuvvet vermişiz yani tasallut vermişiz. İsterse kâtili şeriate teslim eder, dilerse kısâsen

öldürür veya diyetini alır. **فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ** Maktûlün velisi de artık katilde israf etmesin. **إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا** Zira (kendisine bu yetki verilmekle) o yardıma mazhar olmuştur.

Hak üzerine lâzım gelen kısas, irtidat etmiş veya zinâ etmiş yahut nahak yere bir kimseyi katleylemiş bulunsun. Bunların dışında bir nefsi öldürmek hak olmuyor.

“Maktûlün velisi kâtilde israf etmesin emir buyurulduğu” bazıları; katilden başkası öldürülmesin ma’nasına geldiğini söylemişlerdir. Nitekim cahiliyet zamanında Araplar, katili öldürmekle yetinmez, ondan daha şereflişini öldürürlerdi.

Yahûd bir kişinin yerine, bir cemâat öldürülmesin ma’nasıdır. Cahiliyet Arapları, öldürülen kimse şerefli ise yalnız katili öldürmekle yetinmez, onunla birlikte akrabasından bir cemâatı da öldürürlerdi. Yâhût öldürülen kimsenin ağzı burnu kesilmesin ma’nâsıdır.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا
بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ Yetimin mâlına iyi bir şekilde, iyi bir niyet olursa yaklaşın. İstifade etmek sûretiyle o mala el sürmeyiniz, **حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ** bâliğ olup rüştüne erinceye kadar. Bâliğ olduğu zaman onun malını teslim ediniz. **وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ** Âllâh’a ve kullara yaptığınız ahidlere vefa ediniz, verdiğiniz sözü yerine getirin. **إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا** Zira ahitlerini bozanlar mesuldürler.

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ
وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

اِذَا كَلْتُمْ. اَوْفُوا الْكَيْلَ Keyl ki ölçektir, onu ifâ edin tam yapınız. وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ Teraziyi de doğru olarak yapınız, müstekim olan hileli bir terazi olmasın تَأْوِيلاً Bu emirleri ifâ etmek hayırdır. Sizin için hayır bundadır ve akibeti de daha güzel olur.

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا 36

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ Tâbi olma bir şeye ki mâlûmatın yoktur. Hakikatını bilmediğin şeye zanla tâbi olma. اِنَّ السَّمْعَ Kulak, كَلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ kâlp hepsi emr-i İlâhî'dedir. وَالْبَصَرَ göz, وَالْفُؤَادَ kâlp hepsi emr-i İlâhî'dedir. BUNLARIN HER ÜÇÜ DE KAN SAHİBİ MES'ULDÜR, YAPTIĞINDAN SORUMLUDUR.

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا 37

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا Yeryüzünde salına salına, kibir ve azametle yürüme. إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ Çünkü sen (ne kadar gurur lansan) yeri yaramazsın. وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا (Başını yukarı kaldırmakla) dağlara da erişemezsin.

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا 38

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا bütün bu sayılanların kötü olanları, nehyolunanlar, Cenâb-ı Hakk'ın indinde sevilmeyen, hoşlanılmayan şeylerdir.

ذٰلِكَ مِمَّا اَوْحٰى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اٰخَرَ-39
فَتُلْقٰى فِى جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا

ذٰلِكَ مِمَّا اَوْحٰى اِلَيْكَ رَبُّكَ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, işte bunlar, (on beş vakayı) Rabbinin sana vahş yettiği hikmetlerdir. وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اٰخَرَ Mev'iza hikmet olarak evvelâ bununla başladı, sonra da böyle devam ediyor. Âllâh'tan başka hiçbir mâbud yok, O'na hiçbir şeyi şerik yapmayınız. فَتُلْقٰى فِى جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا Ahdinize de vefâ edin. Eğer şerik yaparsanız, Rahmet-i İlâhiye'den matrut olarak, uzaklaştırılmış olarak cehenneme atılırsınız.

Âllâh-û Teâlâ'ya karşı yaptıkları iftiraları; Yahudiler, "Üzeyir Aleyhisselâm'ı, Âllâh'ın oğludur" diye isnat ettiler. Hıristiyanlar, "İsâ Aleyhisselâm'ı isnat ettiler." Müşrikler de "melekler, Cenâb-ı Hakk'ın kızlarıdır" dediler. Burada müşrikler için diyor ki;

اَفَاَصْفِيْكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِيْنَ وَاَتَّخَذَ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ اِنَاثًا اِنَّكُمْ لَتَقُوْلُوْنَ-40
قَوْلًا عَظِيْمًا

اَفَاَصْفِيْكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِيْنَ Siz, ailenizden kız çocuğu değil de erkek çocuğu dünyaya gelmesini istiyorsunuz. Siz kendinize erkek istiyor da Rabbinize kız çocuğumu istiyorsunuz. İstemediğinizi, Rabbiniz için mi istiyorsunuz? (Ey müşrikler) Rabbiniz, size erkek çocukları seçti de kendisine meleklerden kız çocukları mı edindi? وَاَتَّخَذَ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ اِنَاثًا Melekleri de kız olarak kendisine almış böyle demek, ne kadar hamakat! Eğer murad-ı İlâhi, erkek ise erkeği

kendisine alır. **إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا** Gerçekten siz, (vebâli) çok ağır bir söz söylüyorsunuz.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا -41

وَلَقَدْ Muhakkak **صَرَّفْنَا** biz Azimüşşân, **sarrafnê** diyor tefsir. **Beyyennê ezhernê ve evzahnê ve kerrarnê**, mükerrer izâh ettik, beyan ettik. Yâni Âllâh'a veled isnat etmek. Defaatla beyan ettik, ne kadar azim bir cürüm olduğunu beyan ettik **فِي هَذَا الْقُرْآنِ** bu Kur'ân-ı Azimüşşân'da. Âllâh CelleCelâlûhû, evlâttan, şerik ve nazirden münezzehtir. Bunları mükerrer olarak beyan ettiğimiz halde, **لِيَذَكَّرُوا** tâ ki müttez olsunlar, akıllarını başlarına alsınlar, Hâlik-i Kâinat'a isnat etmesinler. **وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا** Bizim bu emirlerimiz onlara tesir etmiyor. İllâ bu, onların Hak'tan nefret etmelerinden başka bir şeyi artırmıyor. İllâ bu, onların Hak'tan nefret etmelerinden başka bir şeyi artırmıyor. Kur'ân-ı Azimüşşân öyle bir Kitâbullâh'tır ki hidâyete getirmeye vesiledir. Halbûki münkirlerin nefretine vesile olur.

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا -42

قُلْ De ki; Eğer onların söyledikleri gibi, Âllâh-û Azimüşşân ile birlikte başka ilâhlar da bulunsaydı. **كَمَا يَقُولُونَ** Onların dediği gibi **إِذَا** o vakit **لَابْتَغَوْا** o bâtil mâbudlar, talep edeceklerdi. **إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا** "Arş-ı İlâhi sahibi, kudret sahibi olan Âllâh'a bir yol ararlardı, ulaşmak için çareler arayacaklardı."

Âyetin son kısmı müfessirler tarafından iki şekilde mânâlandırılmıştır.

a) O takdirde onlar, arşın sahibi olan Âllâh'a üstün gelmek için çareler arayacaklardı.

b) O takdirde onlar, ululuğunu ve kudretini bildikleri arşın sahibi olan Âllâh'a yakınlaşmak ve O'na itaat etmek için çareler arayacaklardı.

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا -43

سُبْحَانَهُ Münezzehtir Âllâh, bütün noksan sıfatlardan. Evlât isnat etmek, noksanlığı isnat etmektir. وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ Münezzehtir Âllâh, onların dediği şeriklerden. Hem de عُلُوًّا كَبِيرًا son derece yücedir ve âlidir.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا -44

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ Tesbih eder, tenzih eder noksanlardan, münezzehtir. وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ Yedi gök dünya ve bunlarda bulunan herkes (melekler, insanlar, cinler,) O'nu tesbih ve takdis ederler. Fakat siz, onların tesbihlerini anlamazsınız. Ya onların, kendilerine mahsus bir dilleri var söyler yahut lisân-ı hâl ile söylerler. وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ Hiç bir şey yok, insan, cin, melek, hayvanat ve cemâdât her şey. أَلَّا يُسَبِّحُ Ancak Âllâh'ı tesbih eder بِحَمْدِهِ ve hamd-û senâ ederler. وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ Sizler, onların tesbihini anlamazsınız çünkü lisânınızda değildir. إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا Âllâh CelleCelâlûhû halimdir. Acele ile ukûbet etmez kulunu. غَفُورًا Mağfiret edicidir, tevbe edenlerin günahlarını mağfiret eder.

Yerlerde ve göklerde bütün mevcudât, hepsi kendi lisânı ile Hâlik-i Kâinât'ı tesbih ve tahmid eder. Kimi diyor ki; "Lisân-ı hâl ile yapıyor, biz bilmiyoruz." Kimi tefsirler diyor ki; "Bunların vücudu yok iken mevcut olması. Mademki mevcut eden vardır, o mevcut eden münezzehtir bütün noksan sıfatlardan" bu şekildedir tesbihleri.

Mevlânâ ise diyor ki; "Hiçbir tevile hâcet yok, elimizde misâller var. Nasıl ki bir insan dil ile ikrar eder, Hâlik'ini tesbih-i tahmid eder. Bütün kâinat da aynen böyle yapar. Delilleri; bütün ağaçlar yaprakları ile beraber Âllâh-û Teâlâ'yı tesbih eder, tenzih eder bütün noksan sıfatlardan. Evvelâ misâl gösteriyor; Sütûn-u hannân-ı Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Medineyi Tahire'ye teşriflerinde Mescid-i Saadeti yaptılar. Gitgide Ashab-ı Kiram fazlaştı. Bir hurma ağacına dayanıyordu ve Ahkâm-ı İlâhiye'yi tebliğ ederdi. Zaman geçince, Ashab-ı Kiram çoğalınca "sesini işitiyoruz ama kendini de görmek istiyoruz" dediler. Ve üç basamaklı bir minber yaptılar ve onun üzerine çıkar, Ahkâm-ı İlâhiye'yi tebliğ ederdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, birinci gün o minbere çıktığı zaman o direk, hurma ağacı öyle bir âh-û figâne gelmiş ki cemâatteki Ashâb-ı Kiram'ın hepsi işitmişler. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem âh-û figanı işitince, yanına gider ve "sen ne istiyorsun" diye sorduğunda. O hurma ağacı direk, "Şimdiye kadar bana dayanarak ders verirdin, ben de onunla müteşerrif olurdum. Şimdi ise benden uzaklaştın, senin firakından ağlıyorum" dedi. Bu konuşmaları, orada bulunanlar da işitiyor. Bunun üzerine Rasûl-û Ekrem buyuruyor, "Mademki aşkını izhar ettin, aşkın hissesi var. İstersen duâ edeyim Cenâb-ı Hak'tan,

seni yine gençleştirsin. Nereden kesilmişsen oraya gidersin ve dünyanın sonuna kadar genç kalır hurma verirsin. Yine istersen duâ edeyim. Cenâb-ı Hak, seni cennet bahçelerinden birinde ihya etsin, orada kalırsın.” O zaman hurma ağacı demiş, “ben bâkiyi isterim faniyi değil. Fâniyi, bâkiye tercih etmem. Kıyamete kadar kalsam bile fâni olup giderim. Bâkidir cennet, ben onu istiyorum.” Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor, o direği insan gibi toprağın içine defnederler.

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا

Bu âyet-i kerime muazzam bir mucizedir fakat az işitilmiş. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem’e, birçok zaman Ebucehil ve emsâlleri suikast yapmak istemişler. Fakat Rasûl-û Ekrem, Kur’ân’a başladı mı onların gözüne görünmezdi.

Rivayet edilir ki; (Tebbet Sûresi) nâzil olduğu zaman, Aleyhiselatû Vesselâm Efendimiz, Ebu Bekir Radyâllâhû Anh ile birlikte bir yerde oturuyordu. Ebu Leheb’in karısı eline bir taş alarak yanlarına geldi. Fakat Rasûlûllah’ı yanında iken göremedi. Ebû Bekir’e, “Efendin nerede?” diye sordu. (İşittim ki beni hicvetmiş, benim gerdanımda ne olacağını ne bilir? Bu taşla başına vurup intikamımı alacaktım.) dedi. Ebû Bekir, (Yâ Ümm-ü Cemil! Fakat o, vallâhi şâir değildir, ne şiir ibdâ eder ve ne söyler.) dedi.

Hammâ letel hatab; “O’nun burada olduğunu söylemişlerdi” diyerek bırakıp gitti.

Sıddık; “Yâ Rasûlûllah! Seni görmedi” dedi. Cenâb-ı Peygam-

ber; "Evet, zirâ bir melek, benimle onun arasında perde olmuştu" buyurdu.

جَعَلْنَا Kur'ân-ı Azimüşşân'ı okuduğun zaman, وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ وَبَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ seninle âhirete imân etmeyenlerin arasına حِجَابًا perde yapıyoruz. مَسْتُورًا Gizli bir perde çekeriz (ki okuduğunu idrak etmezler yahut seni görmezler ve kimse sana bir şey yapamaz.)

وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى آذَانِهِمْ نُفُورًا 46

Biz Azimüşşân, onların kâlbine perde koymuşuz. Kur'ân'ı anlamalarına mani perdeler gerer. Kur'ân-ı Azimüşşân'ı anlamazlar, وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَتَفَكُّهُوهُ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ tefekkuh etmek için ve kulaklarına (işitmemeleri için) ağırlık veririz. وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ Ne zamanki Kur'ân-ı Azimüşşân'da, Rabbinin vahdaniyetini zikretsen yanına gelip otururlar, iyi niyetle değildir. İstihzâ için gelirler, وَلَّوْا عَلَى آذَانِهِمْ نُفُورًا canları sıkılmış bir vaziyette gerisin geri dönüp giderler.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا 47

Biz Azimüşşân, نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ seni dinlerken ne maksatla dinlediklerini (yani alay yapmak için geliyorlar.) إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ Senden işittikleri zaman, وَإِذْ هُمْ نَجْوَى kendi aralarında fısıldaşırken, إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ nefesine zulmeden zalimler birbirlerine

derler ki; "Siz ancak büyülenmiş bir insana uyuyorsunuz" dediklerini, pekiyi biliriz.

48- أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ Ey Habibim, baksana senin için ne türlü teşbihler yaptılar. (Hâşâ, mecnun dediler, şair dediler, kâhin dediler, sahir dediler) فَضَلُّوا Dalâlete girerler, bu yüzden فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا artık onların doğru yolu bulmaya kudretleri yoktur. Çünkü niyetleri bozuktur.

49- وَقَالُوا ءِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُقَاتًا ءِأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

وَقَالُوا Diyorlardı; "Biz (ölüp de çürüdükten sonra) bir kemik yığını ve kokmuş bir toprak olmuş iken, وَرُقَاتًا ءِأَنَّا yepyeni bir hilkatte biz gönderilecek miyiz? Cenâb-ı Hak, yeniden bir hayat bize verecek mi? خَلْقًا جَدِيدًا Yeniden yaratıp dirilecek miyiz? (İnkâr ve istihzalarından dolayı söylüyorlar.)

Cenâb-ı Hak, onların söylediklerini reddediyor.

50- قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا

قُلْ Ey Habibim, onlara cevap budur. "İster kemik olsun, ister çürük olsun, ister taş olsun. Halik-i Kâinat, ruh vermeye muktedirdir."

51- أَوْ خَلَقْنَا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَن يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا

فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا (Fesayqulun man yu'aiduna) Yahut sizce, aklınıza (yeniden dirilmesi) imkânsız gibi görünen herhangi bir yaratık. (Bunlar, Âl-lâh'ın sizi yeniden diriltmesini güçleştiremez.)
 قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ (Cihâlet devri olduğundan, küfür de inâdi oluyor) İlk evvel sizi yoktan var eden, Âllâh'tır ki sonradan ruhu iade edecek de O'dur. فَانْغِصُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ Onlar, sonra sana başlarını sallayarak (istihzâ ile) inanmazlar. وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ (Ne zaman olacak bu!) diyecekler. قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا "Yakın, olması memûldür" dersin. Mademki gelecek yakındır. Gelecek günü beyan ediyor.

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا 52-

O gün Âllâh-û Teâlâ, sizi (kabirlerinizden muhasebe için Mahşer'e) da'vet eder. Diyor ki; فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ Hamd ederek, O'na icabet edeceksiniz. وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا Ve (dünyada veya kabirlerinizde) pek az müddetle kaldığınızı zannedeceksiniz.

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ 53-
 الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا

Hâlik-i Kâinat burada. Tâlimattır ulemâya, âlim kişi kibr-i azamet yaparsa onun cezası kat kat olur. Kibirli olan âlimi, Cenâb-ı Hak hiç sevmez. Benim Mü'min olan kullarıma, va'z-ı nab sihat sûretiyle söyleyiniz. يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ Ehsen olan kelimeler, müşriklere ve münafıklara karşı da mâdemki dine da'vet ediyor. İyi, leyyin kelimeler, yumuşak kelimelerle halkı da'vet edin. Sert konuşmayın müşriklerle, şeytanlarla birleşirler. İslâmiyet'in

aleyhinde olur. Hakikatı söylemek kâfidir. Hakikat söylendiğinde tezahür eder. Benlik içinde olmasın. **إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ** Şeytan, ifsad eder insanların arasını. **إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا** Şeytan, gerçekten insanların apaçık düşmanıdır.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ يَرْحَمَكُمُ أَوْ إِنْ يَشَاءُ يُعَذِّبِكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ -54- عَلَيْهِمْ وَكَيْلًا

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ Rabbiniz, sizi terbiye eden, yetiştiren, halinize daha ziyâde âlimdir. **إِنْ يَشَاءُ** Eğer hidayeti isterse **يَرْحَمَكُمُ** size merhamet eder, tevbeye çevirir. **أَوْ إِنْ يَشَاءُ يُعَذِّبِكُمْ** Eğer dilerse (müşrikken öldürür,) azab eder. **وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكَيْلًا** Ey Habibim, seni vekil olarak onların üzerine göndermedik, (imân'a zorlayacak değilsin. Seni ancak onlara bir beşir ve nezir olarak gönderdik.)

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ -55- عَلَى بَعْضٍ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ رَبُّورًا

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Senin Rabbin, göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. (Küfürde olanlara sert söylemek, onları daha ziyade İslâmiyet'ten yüzünü çevirtir.) **وَلَقَدْ فَضَّلْنَا** Biz Azimüşşân, Peygamberân-ı İzâm'ın bazılarını, bazılarının üzerine üstün kıldık.

Bu tafdil üstünlük, mâl mülk ve tebaa çokluğu bakımından değil, fazilet-i nefsiyye ile cismânî ilgilerden teberri iledir. Dâvud Aleyhisselâm bir hükümdardı. Fakat nâil olduğu şeref hükümdarlığından değil ancak kendisine vahyolunan kitâb sâyesinde olmuştur.

Zebûr, yüz elli sûre idi. Hiçbir hükmü ihtiva etmemekte idi. Baştanbaşa tahmid, temcîd ve senadan ibaretti.

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا

Bu âyet-i kerime; Kureyşin, Ebu Talib'in yetimine peygamberlik verilmesini uzak görmelerini red sadedinde nâzil olmuştur. Âyet-i kerimenin sebep-i nüzulü; Müşriklere şiddetli bir kaht isabet etti. Duâ etmeye başladılar, hiçbir tesiri olmadı. Mecbur kaldılar Rasûl-û Ekrem'e müracat etmeye. Hâlik-i Kâinat, Habibine emrediyor, müşrikleri iskat için delilleri. Ey Ekmelerrusul Sallâls lâhû Aleyhivesellem, **redden aleyhim** diyor. Söyle onlara, قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ onlar ki ze'meder. Zannederdiniz mâbuddur yâni İsa ve Üzeyir Aleyhisselâm ile melekler ve putları, mâbud zannediyordunuz. Mademki sıkıntıya düştünüz, onlardan isteyiniz. مِنْ دُونِهِ Âllâh'ın gayrı olarak ilâh zannettiğiniz kimseleri, bunlardan niye istemiyorsunuz? Halbûki الضُّرِّ كَشَفَ onlar, bir sıkıntıyı izâle etmeye mâlik değiller, sizden sıkıntıyı keşfetmek, değiştirmeyi de. Sıkıntıyı hafifletmek başka, bir memlekete izâle etmeye de muktedir değiller. Çünkü onlar da sizin gibi mahlûktur. عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا Ne de onu başka bir yere çevirmeye kadir değildirlir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْدُورًا

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ Onların yalvardıkları

bu varlıklar, "Rablerine hangisi daha yakın olacak?" diye vesile ararlar. Sizin mâbûd zannettiğiniz kimseler de Hâlik-i Kâinat'a karşı bir vesile ararlar. Hem de **أَيُّهُمْ أَقْرَبُ** sür'atle müsaraat ederek, "hangisi daha ziyade Âllâh'a karib olur?" diye çalışıyorlar. **وَيَرْجُونَ** Rahmet-i İlâhiye'yi rica ederler, **وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ** Âllâh'ın azabından korkuyorlar. **إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْدُورًا** Senin Rabbinin azâbı korkunçtur, sakınmaya değer.

58- وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا
Hiç bir memleket kalmaz, biz onların ehlini öldüreceğiz kıyametten evvel. Ya ölüm gelir onları götürür yahut azâb-ı şedide giriftar olur da öyle gider. Mikroplar zuhur eder, hastalıklar olur yahut muharebelerle gökten uçaklarla veyahut bazı atışlarla toplu ölümler meydana gelir. **كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا** Bu azap ve helâk, ruhlu olan hiç bir canlıının kalmaması kitapta, Levh-i Mahfuz'da yazılıdır.

Müfessirlerce tercih edilen yoruma göre; Âyetteki "helâk"tan maksat, alelâde ölüm. "Azap"dan maksat ise katledilmek veya çeşitli musibetlere maruz kalmak sûretiyle ölümdür.

59- وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا İhtirah derler; bir pazarlık gibi. Mesâlâ bir peygambere, birisi karşı gelir veya bir kavim olabilir. Diyor ki;

“Biz Müslüman olacağız bu şartla, sen bu mucizeyi izhar edersen. İzhar ettiğin zaman, biz de imân edeceğiz” derler. Mucize zuhura geldiğinde imân etmezlerse, kahr-ı gazab olur. Bir kavmi birdenbire helâk etmemek için, onun bu ihtirahını kabul etmiyor.

Zira gönderilse, onlar gibi tekzib edecekler, imân etmeyecekler. O zaman da Sünnet-i İlâhiye’ye göre azab ve helâka müstehak olacaklardı. Halbûki içlerinde imân edecek nice kimseler vardı.

İşte Semûd kavmine, (istedikleri gibi) gözleri göre göre o dişi deveyi verdik. (Öldürdüler) de bu yüzden nefislerine zulmettiler. Biz o âyetleri ancak (âhîret azabından) korkutmak için göndeririz.

Yok bir şey bizi men eden. **أَنْ تُرْسِلَ بِالْآيَاتِ وَمَا مَنَعَنَا** Bu ihtirah âyetlerini göndermek, böylece onların tekliflerini kabul etmek, bizi alıkoyan sebep yok. **إِلَّا** Mâni budur; **أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ** Onlardan evvel gelen bazı kavim kabileler böyle ihtirah ettiler de tekzib ettiler, sonra da onların helâkına sebep oldu. **وَأْتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ** Sâlih Aleyhisselâm’ın kavmi olan Semûd kavmine, (istedikleri gibi) gözleri göre göre **مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا** dişi deveyi verdik. (Öldürdüler) de bu yüzden nefislerine zulmettiler. **وَمَا تُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا** Biz bu âyetleri ancak (âhîret azabından) korkutmak için göndeririz.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِي آرَيْنَاكَ -60
إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ
إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine beyan et. Biz, size söyledik **إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ** Senin Rabbi’nin ilm-i kudreti, bütün insanları ihâta etmiştir. Bütün

kâinat, Cenâb-ı Hak'ın kudret elindedir. Sen masumsun, sana hiç kimse tecavüz edemez, serbest dinini tebliğ et. وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْيَا إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ [Sana gösterdiğimiz o rü'yayı ve Kur'ân'da lânet edilmiş olan ağacı. Biz, sırf insanları sınamak için meydana getirdik. Biz, onları korkutuyoruz fakat bu, onlara büyük bir taşkınlıktan başka bir şey sağlamıyor.]

Rüyâyı bazı müfessirler; "Âleyhisselâtü Vesselâm'ın Hudeybiye senesi gördükleri rüyadır." Bir kısım müfessirler de; "Bedir'de, Kureyş ileri gelenlerinden her birinin katlolunacakları yeri gösteren Bedir rü'yasıdır" demişler. Fakat ekser müfessirlerin beyanı veçhile; "Sahihi rüyâ, ru'yet mânâsına geldiğine göre. Sûre-i Celih le'nin ilk İsrâ âyetindeki, (li-nûriyehû min âyâtinê) ru'yetine işaret kılındığıdır.

Lânet edilmiş olan ağaç da Sâffât, Dûhân, Vakîâ sûrelerinde beyan buyurulan Zakkum ağacıdır. Cehennem dibinde biteceği bildirilen, oraya hâs bir ağaçtır. Rivâyet olunur ki bu âyetler nâzil olduğu zaman Ebû Cehil, "Muhammed, sizi bir ateşle korkutuyor. Sonra da ne teaccüb edilecek şey ki o cayır cayır yanan ateşte yeşil bir ağaç bitiriyor" demiştir. Fakat Ebu Cehil ve ona peyrev olanlar, Kudret-i İlâhiye ile mes'elâ deve kuşunun, kor ve kızgın demir yuttuğu hâlde midelerini yakmadığını düşünmemişlerdir. Bu ilâhi kudret, ateşte yanmayan bir ağaç halk etmeye de elbette ki kadirdir. Bunu inkâr ve istihfaf etmekle pek fena aldanmışlardır. فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا Biz Azimüşşan, böyle tahfûf ediyoruz onları. وَنُحَوِّفُهُمْ Bu tahfif, korkutmak onların tuğyanına sebep olur. Zaten haktan tecavüz ediyorlar, onun için hikmetimiz budur.

Bu mevzu burada sona erdi. Şimdi ise şeytanın vaziyeti. Âdem

Aleyhisselâm ile beraber, işaretle birkaç yerde tekerrür ediyor. Malûm olduğu üzere bütün fenalıkların esası şekâvet oradan ve saadet oradan çıkıyor.

Saadet, Âdem Aleyhisselâm'ın gittiği yol. Şekâvet ise şeytanın gittiği yol. Kibr-i azamet yoludur. Ehl-i cehennem de ekseriya o sıfatlarla cehenneme giriyor. Onun için Hâlik-i Kâinât, tekrar ediyor, göz önüne koyuyor. Tekrar etmesinin hikmeti ise, saadet ve şekâveti gösteriyor. İkisine de isyan diyelim, Âdem Aleyhisselâm da şeytan da isyan yaptı. Âdem Aleyhisselâm isyanın akibinde, **“Rabbenâ zâlemnâ enfûsenâ ve in-lem teğfirlenâ veterhamnâ lenekünenne minel hâsirin.”** “Yâ Rabbi, nefsimi zulmettim, kusur ettim, bizi affet” dedi. Böyle iltica müracaatta bulunduktan sonra, Hâlik-i Kâinât kusurunu affetti. Derecesi de noksan olmadı, aynı derecede büyük bir peygamber.

Şeytan ise isyânın akabinde, **“E-escüde limen halekte tiynê.”** “Çamurdan halkettiğin, aslı benden aşağı olana ben nasıl sec'de edeyim” “diyerek kibr-i azamet gösterdi. “Ben ateştenim, ateş alevli yükseliyor. Âdem Aleyhisselâm ise topraktandır. Toprak ayakta durmaz. Benim aslım, ondan daha yukarıdır. Ben, ona nasıl secde edeyim” diyerek, Cenâb-ı Hak'kın emrini kibr-i azametle reddetti.

Kibr-i azamet şeytanın yoludur. Kim onu, o yolu intihâb ederse oraya gider. Cehennem yoludur.

Âdem Aleyhisselâm ise zillet-i iftikâr ile “Yâ Rabbi, kusur kabahat yaptım” diyerek pişmanlıkla istiğfar ediyor ve Âdem Aleyhisselâm'ın saadet yoludur. Kim bu yolu intihab ederse, saadet yoluna gider.

Cenâb-ı Hak buyuruyor;

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ-61
خَلَقْتَ طِينًا

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ Bu melekler de yerdeki meleklerdir, göktem ki melekler değildir. Cenâb-ı Hak, yerdeki meleklerle emretmişti. Kâbeyi de ilk evvel bina eden de yerdeki meleklerdir. Cenâb-ı Hak, meleklerle emretti. "Âdem'e secde edin" diye ems retmişti.

Secde, ibadet itibâriyle ancak Âllâh'a olur. Bu secde nedir? Demişler ki; "İnhinâ secdesidir yani tâzim secdesi, eğilmek." İkinci demişler ki; "Âdem mescûden leh değil, mescûdun ileyhtir. Âdem Aleyhisselâm'a secde etmemişler de Âllah'a secde etmişler, Âdem'e yüzünü çevirmek sûretiyle. Biz de Âllâh'a secde ediyoruz fakat yüzümüzü duvara çeviriyoruz. Âdem Aleyhisselâm, Nur-u Muhammediye hâmil olduğundan yüksek kıymeti var, peygamberdir. Âllâh'a secde ettikleri zaman yüzünü oraya çevirmişlerdir ." Üçüncü cevap demişler ki; "Âllâh emrettikten sonra mâni kalmaz."

فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ Bütün melekler secde ettiği halde, yalnız iblis secde etmekten imtinâ etti. Secdeden imtinanın sebebi del قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا Hemzeyi istifamdır yani secde etmem. "Secde edeyim mi bir adama ki sen çamurdan halk etmişsin. Çamurdan halk ettiğine, ben secde eder miyim?" demişti.

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنِ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ-62
لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ (Yine) iblis, "Yâ Rabbi bana

haber ver, bir bak demişti, niçin onu bana üstün kıldın? Secde ile emrettiğinin bana ne fazileti var” gibi demek istiyor.

لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ Eğer beni kıyamet gününe kadar yaşatırsan, لَا آخَتْنِكَ دُرِّيَّتَهُ onun bütün zürriyetini helâke götürürüm. إِلَّا قَلِيلًا Pek azı dışında onun zürriyetini helâk edeceğim.

Mûsâ Aleyhisselâm'ın zamanında iblis, Mûsâ Aleyhisselâm'a görünmüş. İblis demiş; “Yâ Mûsâ, ben yaptığımdan pişman oldum. Sen de Kelimullah'sın. Vesile ol da Âllâh, beni affetsin. Ben de vazgeçeyim bu işlerden.” Bu söz, Mûsâ Aleyhisselâm'ın hoşuna gitmiş. Cenâb-ı Âllâh'a demiş. “Yâ Rabbi, şeytan mel'undur ama nedâmet gösteriyor, affını istiyor.”

Cenâb-ı Hak da “Âdem Aleyhisselâm'ın kabri filân yerededir. Gitsin, o kabrin yanında secde etsin. Ben de onu affederim.” Mûsâ Aleyhisselâm, iblis'e teklif ettiği zaman. İtiraz ediyor ve “ben, onun hayatında iken secde etmedim de öldükten sonra mı secde edeceğim” diyor.

قَالَ أَذْهَبُ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا -63

قَالَ أَذْهَبُ Âllâh'a karşı böyle azamet gösterdikten sonra, Cenâb-ı Hak emretti. أَذْهَبُ “Git makamımdan, فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا Âdem'in evlâtlarından sana tâbi olan kimseler, جَزَاءً مَوْفُورًا cehennem sana ve onlara. Hepinizin cezasıdır, bu mü-kemmel bir cezadır.

وَأَسْتَفْرِزُّ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ -64
وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّتِهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

وَاسْتَفْرِزْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِم بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ
 Onlardan gücünün yettiği kimseleri davetinle şaşirt (ve fesada davet et.) Onlara karşı süvari, piyade bütün kuvvetlerini (vesvese vermek ve azdırmak için) toplayarak yürü. وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ
 Mallarına iştirak et, çalış da zekât vermesinler, mal ile Âllâh'a isyan etsinler. وَالْأَوْلَادِ
 Evlâtlarına iştirak et. Meselâ ailesini bırakıyor, şer'an boşuyor fakat kimseye söylemiyor. Bununla beraber, yine beraberliğini devam ettiriyor. وَعِدُّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمْ
 Onlara istediğin kadar vaadleri yap. Meselâ ahiret, ceza yok diye bunların hepsini söyle. وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا
 Zaten onun yaptığı vaad ancak gururdur, batıldır, halkı aldatmaktır.

İbni Abbas Radyâllâhû Anh ,“Her kim insanları günaha davet ederse, o iblisin askeridir.” demiştir.

Rivâyete göre iblisin insanların mallarına ortak olması; haramdan kazanılan veya harama harcanan şeylerdir. Buna misâl, müşriklerin ilâhları için kestikleri kurbanlarla, Müslümanların kasten Besmeleyi terk ederek kestikleri hayvanlardır. Çocuklarına ortak olması; zina ettirmesi, cimâ ederken Besmele çektirmemesi veya çocukları diri diriye mezara gömdürmesi süreti iledir.

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا -65

İn Ebdâdî Lâs lek Elnihem Sultânü Wkfy Brbkü Wkylâ
 Benim gerçek kullarıma, senin hiç bir tasallutun yoktur. İn Ebdâdî Benim Mü'min, halis kullarıma. Yoktur sana, Elnihem Sultânü onlara tasallutun (hakimiyetin) olamayacaktır. Sen, benim dostlarımı yoldan çıkaramazsın. Wkfy

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

Onlar, Âllâh'ı vekil etmişler, tevekkül etmişler Âllâh'a. Âllâh, onlara kâfi bir vekildir.

رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ رَبُّكُمُ Sizin Rabbiniz, Hâlik'iniz. Lütfüne nâil olmanız için, denizde gemileri sizin için yüzdürendir. Onun fazl-ı keremini talep etmek için nasip arae yınız. Ticaret yapmanız için. Âllâh, merhamet sahibidir size. Doğrusu O, sizin için çok merhametlidir.

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَاهًا فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ Denizde başınıza bir mûsibet geldiğinde, sıkıntı ve şiddet hâsil olduğunda ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ ilâh olarak iddia ettiğinizi kaybediyorsunuz. إِلَّا إِلَاهًا Ancak Âllâh kalır. "Âllâh, Âllâh" diyor. "Yâ Rabbi, beni halâs et!" Ne zamanki sahil-i selâmete çıktığında, أَعْرَضْتُمْ tevhidten i'raz eder yüz çevirir, yine küfrüne devam eder. وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا Zaten insanoğlu nankördür.

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا 68- ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا

أَفَأَمِنْتُمْ Siz sahile çıkmakla, Âllâh'ın gazabından emin mi oldunuz? Sahil, Âllâh'ın mülkü değil midir? أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ Sizi sahil, kara tarafında yerin dibine geçirmeyeceğinden emin mi-

siniz? Denizde başınıza bir musibet geldiği gibi, karada sahilde de musibet gelmeyeceğinden nasıl emin oluyorsun? **أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا** Yahut başınıza taş yağdırmayacağından emin misiniz? **ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكَيْلًا** Sonra sizi kurtaracak bir yardımcı ve hâmi bulamazsınız.

69- **أَمْ آمَنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِبًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا**

Emin mi oldunuz, Âllâh-û Teâlâ tekrar sizi denize iâde edip de, bir işin sebep olur da **فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ** şiddetli bir rüzgâr gönderir. **مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُم** Gemi alt üst olur da beraber gidersiniz. **بِمَا كَفَرْتُمْ** İnkâr etmiş olmanız sebebiyle sizi denizde boğmayacağından emin misiniz? **ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ** Sonra sizi kurtaracak bir yardımcı ve hami bulamazsınız.

70- **وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا**

Biz Azimüşşan, bütün mahlûkâtın içinde Ben-i Âdem'i mükerrem halk ettik. Ben-i Âdem mükerrem olduğu için, mahubunu Ben-i Âdem'den halk etti. Bütün mahlûkâtını, Ben-i Âdem için halk etti. Mahlûk-u İlâhi içinde en makbul olarak, insan halk oldu. İhtiyarı elindedir, ihtiyarı ile Âllâh'a ibâdet ediyor. Hayvanat gibi olmadığı hatta melekler gibi de değil. Melekler ibâdet ediyor ama ihtiyarı ile değil. Zaten halkedilişi böyledir. Ben-i

Âdem, ihtiyarını Âllâh'ın rızası yolunda sarf ederse melekleri geçiriyor.

وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ Onlara karada ve denizde vasıtalar halk ettik. وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ Kendilerini iyi ve güzel nimetlerle rızıklandırdık. وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا Biz, Ben-i Âdem'i birçok mahlûkatımızın üzerine faziletli halkettik.

İnsan, meleklerden bir taife müstesnâ olmak üzere, bütün mahlûkâtтан üstün yaratılmıştır. Bu tâife; Cebrail, Mikâil, İsrafil ve Azrail ile benzerleridir.

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

يَوْمَ نَدْعُوا Ey Habibim Ekmelerrusul Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ben-i Âdem'e hatırlat. Bir gün var ki كُلُّ أُنَاسٍ sizden her cemâatı çağıracağız. بِإِمَامِهِمْ Peygamberi ile beraber (Âllâh'a imân edenler, 120 saftan ibârettir. 40 safı diğer peygamberlerin ümmeti, imân edenler. 80 safı ise bu ümmetin imân edenleridir.) فَمَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ Kimin kitâbı sağ eline verilirse, فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ onlar sürur ile kitaplarını (sevinçle) okuyacaklardır. وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا (Fetil; hurma çekirdeğinin içinde ufak bir kabuktur, azlığından kinâye.) Kimse zulüm görmez ve (ecirlerinden) zerre kadar haksızlığa uğramayacaklardır.

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى Kim bu dünyada kör ise yani hakkı görmez, imân etmemiş ise فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى o kimse âhirette de

kördür. Çünkü ahiret, dünyada kazanılır. وَأَضَلُّ سَبِيلًا Üstelik iyice yolunu şaşırmıştır, dalâlettedir.

Mevzu budur ki; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e karşı yapılan düşmanlıklar. Onu hiçbir zaman rahat bırakmamışlar. Buyurmuşlar ki "müşriklerin bana yaptıkları zahmeti, hiçbir peygamber bu zahmeti çekmemiştir." Karşısında yahudiler vardı, yahudilerin hile ve dolapları, nifakları dâimâ hareket halindeydi. Devamlı tuzak yapmak istiyorlardı. Onların düşündüğü tuzaklar, Arapların aşiretlerine de sirayet ederdi.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e teklif ettiler. Tâif ile Mekke arasında bulunan Ben-i Hâvâzın Kâbilesi, vaktiyle Rasûl-û Ekrem ile muharebe ettiler. Fakat sonra pişman oldular. Dediler; "Biz imân edeceğiz fakat bizim üç şartımız var. Bu şartları kabul ederseniz halkın arasında, kabileler arasında bize medâr-ı iftihâr olur. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de dinliyor. Birinci teklif, uşur vermemek, zekâtтан imtinâ etmek. İkincisi, bizim memleket ve derelerimizin de Harem gibi olması, bize hiç kimse tecavüz etmesin. Üçüncüsü ise gazalara bizi dâvet etme."

Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivesellem bunları düşünüyor, hamakatlarını görüyor. Buna dâir âyet nâzil oldu. Cenâb-ı Hak buyuruyor ki;

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ-73
وَإِذَا لَاتَخَذُوكَ خَلِيلاً

وَإِنْ كَادُوا Yâni ve **innehûm**. O kefereler, dâllin müsrifin yakın idi ki لَيَفْتِنُونَكَ seni indirsinler. Senin âli olan dereceyi nübüvvet-

ten indirsinler. Nasıl indirirler? Onların tekliflerinden birisini kabul etseydin, emr-i İlâhiye muhâlif olurdu. Emr-i İlâhiye muhâlif oldu mu, senin derecene lâıyk değildir. **عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ** Bizim, sana vahyettiğimiz Evâmir-i İlâhiye'mize karşı yakın idi ki seni aldatsınlar. **لِتُفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرُهُ** O vakit emrimizin gayrını, bize isnat edecektiniz. (Ben-i Sakıf Kabilesi, Arapların en aşağı kabilesidir. Haccac-ı Zâlim onlardandır. Rasûl-û Ekrem buyurmuş ki; "Bu kabileden biri mühlik, diğeri kâzib zuhur edecek." Kâzib olan Müseylemet'ül Kezzap zuhur etti. Mühlik olan da Haccâc'dır. **وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلاً** Az kalsın seni o vahiyden döndüreceklerdi. İsteklerine uysaydın, seni candan dost edineceklerdi. Niyetleri bu olup aldatmak istediler.

74- وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا

وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ Bu teklifi yaptıkları zaman, Rasûl-û Ekrem Sal-lâllâhû Aleyhivesellem müteessir oldu. Eğer seni sebatkâr kılmay saydık, seni hak ve hakikat üzerine sabit kılmay saydık, **لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا** gerçekten neredeyse onlara birazcık meylededecektin. Senin onlardan bu nefretin, yine bizdendir. Bu fikir üzerine biz seni sâbit yaptık.

75- إِذَا لَادَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

إِذَا لَادَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ Eğer farazâ meylettiğin takdirde, kabul etseydin tekliflerini. Eğer ki benim peygamberimsin, mahbubumsun yine de emrime muhalif oldu mu, sana mu-

hakkak hayatında ve ölümünde sıkıntılarını kat kat tattıracaktık. ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا Sonra bize karşı kendin için bir yardımcı da bulamazdın.

İkinci bir cihet; Bu yahudiler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in huzuruna gelirlerdi. "Dârul Embiyâ, Şam'dır. Gelen peygamberler, hepsi Şam'da bulunurlar. Medine'de peygamber işitilmedi. Öyle ise sen, bir an evvel Şam'a git. Orada nübüvvetini izhar et, Âllâh seni muhafaza eder. Madem sen peygambersin, Rumlardan ne korkuyorsun, onlar sana bir şey yapamazlar. Şam'a git, peygamberliğini orada ilân et" dediler. Maksudları ise Medineyi Münevvere'den uzaklaştırmak ve hilekârlık. Bunun üzerine âyet-i kerime nâzil oldu, onların hilekârlığına meyretme.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبِثُونَ-76
خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا

وَإِنْ كَادُوا Yine **ve innehüm**. Muhaffaftır müsekkâldan. **Ve innehüm**. Onlar كَادُوا yâkin idi ki لَيَسْتَفِزُّوكَ **yemku bimekrihim** mekirleri ile seni aldatsınlar. مِنَ الْأَرْضِ Medine yerinden seni çıkarmak istiyorlar. لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا Seni, Medine'den çıkarsınlar diye. وَإِذَا Sen Medine'den çıktığın zaman لَا يَلْبِثُونَ gelmezlerdi خِلَافَكَ yâni arkandan إِلَّا قَلِيلًا çok az, senin samimi ashabın gelir, öbürleri hiç birisi gelmezlerdi.

Bu âyet-i kerime, bazılarının göre Mekke müşrikleri hakkında, bir kavle göre ise yahudiler hakkında inmiştir.

Yahudiler, Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem'in Medine'de oturmasını çekemeyerek O'na, "Peygamberlerin yeri

Şam'dır. Eğer peygamber isen sen de o peygamberlere katıl ki sana imân edelim. Ama senin Medine'den çıkmana mani olan şey, Romalılardan korkmandır" demişler.

Bu söz, Peygamber Sallâllâhû Aleyhiveselleme te'sir etmiş ve Medine'den çıkarak bir konak yol gitmiş. O zaman bu âyet inmiş ve Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem Medine'ye dönmüş. Az zaman sonra yahûdilerden Ben-i Kurayza kabilesi öldürülmüş, Ben-i Nadr da sürgün edilmiş.

77- سُنَّةٌ مِّنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا

Böyle Peygamberân-ı İzâm'a karşı yalancılık yapmak, yalan söylemek, onları aldatmayı kastetmek öteden beri âdettir münafıkların arasında diyor. Ey Habibim, bunların âdeti olduğu için, sana da yapıyorlar. سُنَّةٌ Bu âdettir, مِّنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ senden evvel gönderdiğim peygamberlerime de böyle âdet gibi olmuştur. Gelirler tezvirat yaparlar, o tezviratın önüne geçilmez. Fakat peygamberler, onları dinlemezler. وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا Benim sünnetimin tahvil-i tebdili, hiçbir değişikliğini bulamazsın.

78- أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

أَقِمِ الصَّلَاةَ Namazının ikâmesine devam et. Beş vakit namaz buradan çıkıyor. لِدُلُوكِ الشَّمْسِ Güneş'in istivâdan meylinden itibaren, zevalden sonra, öğle zamanı dâhil olur. إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ Karanlığın şiddeti, وَقُرْآنَ الْفَجْرِ sabahleyin fecre kadar namazına devam et ki öğle, ikinci, akşam, yatsı oraya dâhil olur, dört namaz.

إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا Sabah zamanı namazı meşhûttur melekler tarafından. Nasıl meşhuttur? Diğerleri de meşhuttur fakat meleklerin iki sınıfı var. Bir sınıf gündüz melekleri, diğer ikinci sınıf gece melekleri. Gece melekleri devam ediyor şafak vaktine kadar, şafak olduğu zaman onların vazifesi bitiyor. Devrederler nöbeti, gündüz meleklerine. Sabah namazı vakti, şafak zamanında uyanık olup da okumakla, kıraat, ibadetle meşgûl olanları, hem nöbeti sona ermiş olan melekler görür onları, hem de nöbeti yeni alan melekler görür onları. Her iki taraf da meşhuddur. Hâlik-i Kâinat buyuruyor ki; "Kullarımı nasıl gördünüz sualine iki sınıf, nöbeti devreden ve nöbeti alan melekler, ibadet ve taat üzerine gördüklerine şahadet ediyorlar."

Düluk, Zevâl. Zevâlden sonra öğle geliyor. Öğle, ikindi, akşam ve yatsı. Ondan sonra Kur'ânel fecri buyuruyor.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا-79

وَمِنَ اللَّيْلِ Gecelerde de فَتَهَجَّدْ بِهِ Kur'ân tilâveti ile teheccüd, gece namazını kıl. نَافِلَةً لَكَ Bu sana mahsus fazla bir ibadet (bir fazilet)tir. Nafile olarak gece namazları, beş vakit namaz farz olmadadan evvel ümmete vardı. Fakat ondan sonra ümmete nâfile oldu. Sünnettir, Rasûl-û Ekrem'e ise farzdır. نَافِلَةً yani ilâveten. Rasûl-û Ekrem'e sünnet değildir.

Gece namazına kalkmak, Kurban Bayramı'nda kurbanı kesmek, Rasûl-û Ekrem'e farz idi. Bizlere ise farz değildir. Biz ümmette Kurban, Vaciptir. Teheccüd, gece namazı ise sünnettir. "**Fesalliii Rabbike venhar**" Namazı kıl, Bayram Namazı'dır. Sonra kurbanı

kes. Bayram namazı da Şafii'ye göre yine sünnettir. عَسَى Yakındır أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ senin Rabbin, ahirette seni gönderir b'as eder مَقَامًا مَّحْمُودًا Makam-ı Mahmûde. Mahmûd olan makam yani evvel-i âhirlerin hamd ettiği makam. Makâm-ı Şefaât, fasl-ı kâzâ, kazâ-i İlâhi Hüküm, hükm-ü İlâhi zuhur eder arsayı hesapta. Faukat neye ibtina eder? Rasûl-û Ekrem'in şehâdetine ibtinâ eder. Eğer ki Cenâb-ı Hak'tır, Hâkim olan! Nasıl ki mahkemelerde de hâkimin hükmü, şahitlerin şehadetine ibtinâ eder. Hâlik-i Kâinat'ın da hükmü, Rasûl-û Ekrem'in şehadeti ile. **"innê erselnêke şahiden ve mübeşşiran ve nezirâ"** Seni şâhit gönderdik. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem şehâdet eder. Hâlik-i Kâinat da o kişiyi affeder, mağfiret eder. İşte Makam-ı Mahmûd budur.

عَسَى Yakındır, أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ Rabbini seni gönderir Makam-ı Mahmûde. Makam-ı Mahmûdu va'd ettikten sonra Âllâh CelleCelâlûhû emrettirir, duâ ettirir. O makamı, kendisine söylemeyi. Nitekim namazda, ezanın akibinde **"veb'as hû makâmen mahmûdâ"** duâ ediliyor.

وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاَجْعَلْ لِّيْ 80-
مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

وَقُلْ Söyle Ey Habibim, duâ et. رَبِّ ادْخِلْنِيْ "Yâ Rabbi, ey benim Rabbim. Lütf-û keremle beni yetiştiren Âllâh. ادْخِلْنِيْ Beni girdir, مُدْخَلَ صِدْقٍ sadık olan, razı olan, rızana muvafık olan" ki Medineyi Münevvere'dir murâd olan. وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ Sıdk olan mühracı da Mekke'dir. "Beni oradan çıkar yâ Rabbi, sadık olan Medine'ye beni dâhil et." Böyle bir tevil var. Diğer tevil de "edhilni

sıdkın; kâbirdir murâd olan.” “Kabr-i mahalli sıdk yap bana, beni öyle dâhil et. وَأَخْرَجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ Sıdk yeri kabire, beni ihrâc et.” وَأَجْعَلْ لِي Yap yâ Rabbi, bana مِنْ لَدُنْكَ nezdinde كُفْرًا نَصِيرًا kuvvetle **tensurûni bihê alâ e'dâike**, bir kuvvet ver, yardım et e'dâlar üzerine. **Ve kul inde duhûlü Mekke'te**, Mekke'ye dâhil olduğun zaman söyle. Mesela Mekke'nin fethine dâhil ol, bize bu var. De ki;

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا 81-

وَرَهَقَ Hak olan İslâmiyet'tir, geldi Kur'ân'dır. إِنَّ الْبَاطِلَ Bâtıl mahv-ı mûzmahil oldu ki putlardır. كَانَ الْبَاطِلُ Bâtıl mûzmahil idi ve gidecekti. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Kâbe'ye dâhil olduğu zaman, Kâbe'nin etrafında 360 tane put vardı. Onun işaretiyle “in” in diyor, o putlar düşüp parçalanıyor ve atıyorlar. Böylece hepsi mucize olarak parçalanıp gittiler.

وَنُنزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَرْيَدُ الظَّالِمِينَ-82
إِلَّا خَسَارًا

Kur'ân-ı Azimüşşan baştanbaşa şifâdır. İlâca şifâ veren Âllâh, âyetine de verir. Lâkin Fatiha ile Âyetel Kürsü, Kul-euzûler daha ziyâde başta gelirler. وَنُنزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ Biz Azimüşşan, Kur'ân'ı gönderiyoruz. مِنْ Beyan içindir. مَا هُوَ شِفَاءٌ Şifâdır Kur'ân, dalâletten ve hastalıklardan da. وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ Kur'ân şifâdır Mü'minlere, rahmettir Mü'minlere. وَلَا يَرْيَدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا zâlim ve kâfir olanlar, Kur'ân ile şifâ bulamazlar. Zalimlerin ise yalnızca ziyanını artırır.

Kur'ân-ı Kerim, Mü'minlerin dinlerini ve nefislerini ıslâh hususunda şifâli bir ilâç gibidir. Onunla bütün ihtilâflı şeyler ve müşkililer hallolunur, cehâletten kurtulunur. Yahût onunla, bütün bedeni hastalıklar şifa bulur. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Her kim Kur'ân'la şifâ bulacağına inanmazsa, Allâh ona şifa vermesin" buyurmuştur. Aynı zamanda Kur'ân-ı Kerim, Mü'minlere rahmettir. Onunla imanları artar.

İnsanlar dâimâ, Cenâb-ı Hak'kın nimetlerini unutuyor. Cenâb-ı Hak buyuruyor ki;

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يُوسُفًا -83

"Min kemâlin fazlînê, êyteynâhû sıhhata vel gınâ" Bir insana nimet veriyoruz, sıhhat veriyoruz, zenginlik veriyoruz fakat sonra nimeti unutuyor. İnsanlar böyle halk olmuş diyor. **وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ** Ne zamanki insana, biz (sıhhât, bolluk, emniyet) in'am etsek, **أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ** Allâh-û Teâlâyı zikirten, O'na tezarrû ve ilticâdan yüz çevirir. **وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ** Ne zamanki o insana zarar ziyan dokunacak olsa, **كَانَ يُوسُفًا** (fakirlik ve hastalık gibi) bir şer zarar ziyan dokunacak olsa, iyice karamsarlığa düşer. Kâfirin hâli budur Kâfirin halini beyan ediyor, murâd olan kâfirdir. Müslüman, Rahmet-i İlâhiye'den meyûs olmaz. Meyûs oldu mu kâfir olur.

قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا -84

قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ Ey Habibim, onlara söyle. Böyle küfrân-ı nimet edenlere söyle ki herkes şekline, hâline göre amel ediyor. Siz buna lâyıksınız, ben de fazl-ı kerem sahibi olup ver-

meye lâîkım. **فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا** Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu, Rabbimiz en iyi bilendir.

Müşrikler, kendi aralarında toplandılar. Rasûl-û Ekrem'e üç sual sormaya karar verdiler. Eğer üçüne cevap verirse peygamber değildir, yine üçüne cevap vermezse peygamber değildir. Eğer ikisine cevap verir de birine cevap vermezse, o vakit peygamber olduğu şüphesizdir. Sualin birisi budur.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي Ruhtan sual edecekler. Kısa cevap veriyor Cenâb-ı Âllah. Rûh âlemi emirdendir, Rabbin emrine tâbidir. Onu derk edecek halimiz yoktur. Tefsir diyor; "**Er-ruhu mê ehbera an hel müçtebê.**" Rasûl-û Ekrem, ruhu tafsil etmedi çünkü herkesin tahammülü yok bu ruhu anlamaya. Onun için, ters anlarlar inkâra müeddi olur. "**Fenümsikûl makâle anhê edebe.**" Biz de edebe lâîk olarak, mademki peygamberimiz ondan fazla bahsetmemiş, biz de ondan fazla bahsetmiyoruz.

Ruh aynen her insanın kendi şekline benzer, vücudu ne ise o da odur. Ruh böyle insanın vücuduna giriyor, başı başına, ayağı ayağına, eli eline. "**ke-ennehü**" Bir insan, bir insanın içine girmiştir. Ruh çıktığı zaman baştan çıkıyor, ayaktan kurumaya başlıyor. Onun çıkışı bir duman gibi çıkar. Hatta belki keşf ederlerse hâlet-i mevtte, kafadan bir şey çıktığını belki de görürler. **وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا** Ve size, ilimden ancak pek az şey verilmiştir.

وَلَئِنْ شِئْنَا لَنذَهِبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا 86-
وَكَيْلًا

لَنذَهِبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا Ey Habibim, eğer istersek biz, وَلَئِنْ شِئْنَا الْيَكِ sana vahyettiğimiz bu âyetleri, Kur'ân'ı birden bire kaldırırız. (Mushaflardan ve sinelerden siler) yok ederdik. ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا Sonra sen, bize karşı (onu getirmek için) hiçbir vekil bulamazdın.

Bu Kur'ân-ı Azimüşşan, size ihsan edilmiştir. Büyük bir lütf-u İlâhi'dir. Aranızda iken dört el ile yapışınız. İradeyi İlâhiye olursa, bir anda aranızdan çıkabilir.

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا 87-

Ancak Rabbinin rahmeti (sayesinde, Kur'ân bâki kalmıştır). Çünkü onun, senin üzerinde fazlı pek büyüktür.

قُلْ لَئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا 88-

قُلْ لَئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ De ki; "Eğer ins-û cin bir araya toplanarak ittifak etseler, bu Kur'ân'ın benzerini meydana getirmek için. Onun misl-i benzerini ortaya getiremezler." Eğer ki bu ins-û cin birbirine yardım etseler bile, Kur'ân-ı Azimüşşan'ın mucizeleri kelimelerinde değildir. O kelimeler, aynı Arapların kullanmış olduğu kelimelerdir. Fakat o kelimeler yan yana geldiği zaman, nasıl ki mücevherât, inciler yan yana geldiği zaman bir

güzellik veriyor. Kur'ân-ı Azimüşşan'ın da âyetleri yan yana geldiği zaman, başka mânâlar hâsıl olur. Hatta bir âyetin mânâ açıklama tefsirini, yetmiş kadar saymışlar. Onun için, fasih ve beliğ konuşan Arapların zamanında bile ittifak ettiler, hiçbir sûretle Kur'ân-ı Kerim'in bir âyetine benzer bir kelâm söyleyemediler.

89- وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

Hâlik-i Kâinât beyân ediyor. Buyuruyor ki her cins insanlar için, kâfirler, münafıklar ve Mü'minler için her türlü misâli çeşitli şekillerde beyan ettik. Ve o hâlin neticesi nereye varacağını, küfür edenin ne olacağını, imân edenlerin ne gibi aff-ı mağfiret, mera hamet, lütfükerim göreceğini, bunları da beyan ettik. Lakin bazı insanlarda, Saadet için hâlk olmamış, bu Kur'anı Azimüşşanın beyanatı tesir etmiyor, Ays'ul amel yapıyor, küfre gidiyor, yani Hidâyete vesile olan, imâna sebep olan Kur'ân, onlar için dalalet vesile olur. وَلَقَدْ صَرَّفْنَا **beyennê, kerrarnê ve ezhernê**. Beyan ettik, izhar ettik tekrar ettik biz, فِي هَذَا الْقُرْآنِ insanlara. Bu Kur'ân-ı Azimüşşan'da, insanlara mükerrer olarak beyân ettik. مِنْ كُلِّ مَثَلٍ Her bir misal için herkes ne yaptı ise o nereye varıyor, akıbetini beyan ediyor. Lâkin أَكْثَرُ النَّاسِ insanların çoğu imtinâ ettiler. إِلَّا كُفُورًا İllâ **cuhûden lil hakkı reddel bil kavli**. Kabul edeceklerine, reddettiler.

Ne yaptılar? Hicaz'daki müşrikler içindir. Bu onların ifâdeleri.

90- وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا

Bu münkirler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e türlü türlü tekliflerde bulundular. İhtirah olan teklifleri de yaptılar. Yâni eğer Âllah-û Tealâ bu teklifi kabul etseydi, onlar imân etmeselerdi, helâklerine vesile olurdu. "Biz sana imân etmeyiz, **وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ** hatta Mekke erzında yerden bize bir pınar akıtasın, gözümüzün önünde çeşmeler kaynasın, biz de gözümüzle görelim" dediler.

91- **أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا**

"Yahut senin bir hurma ve üzüm bahçen olmalı. **أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ** Hurmadan ve üzümünden, **فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا** onların ortasından da şırl şırl nehirler akıtasın, o vakit imân edeceğiz.

92- **أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا رَعِمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا**

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا رَعِمْتَ Yahut gözümüzün önünde iddia ettiğin gibi, üzerimize gökten parçalar yağdırmalısın. **عَلَيْنَا كِسْفًا** Bir parça semavattan indirirsin, biz de göreceğiz. **أَوْ تَأْتِي** Yahut getirirsin **بِاللَّهِ** Âllâh'ı **وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا** veya Âllâh-û Teâlâ'yı ve melekleri (davanın doğruluğuna) şahid olarak karşımıza getirmelisin.

93- **أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرِفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا**

Yahûtta senin altından bir evin ol-

malı. Madem peygambersin, Âllâh sana altından bir ev yapsın **أَوْ** **تَرُقَىٰ فِي السَّمَاءِ** ya da göğe çıkmalısın. Gözümüzün önünde göğe çıkacaksın ama miraç gibi değil. **وَلَكِنْ نُّؤْمِنُ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ نُنَزَّلَ عَلَيْنَا** Biz imân etmeyiz senin çıktığına. Meğerki bununla beraber, bize okuyacağımız bir kitap indirmedeğin sürece (göğe) çıktığına da asla inanmayız.” **قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ** Ey Habibim, müteessir olma bunlara, taaccüptür. “Münezzehtir benim Rabbim, bunların ihtirahatından, bu tekliflerinden. **بَنِ الْإِلَهِ** Ben Âl-lâh’ın Rasûlü olan bir beşerim, insandan başka bir şey değilim.”

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ-94
بَشَرًا رَسُولًا

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ Nedir bu insanları men ediyor? **أَنْ يُؤْمِنُوا** İmandan men eden sebep, **إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا** “Ancak Âllâh, bir insanı mı peygamber gönderdi?” Demelerinden başka şey değildi.

Şu hâlde inkârcıların, peygamberlere imân etmemelerinin bir sebebi de onların bir beşer olması yani kendileri gibi bir insan olması idi. Hâlbuki onlar, peygamberin insanüstü bir varlık olması gerektiğini sanıyorlardı. Âllâh-û Teâlâ, peygamberi insanların kendi cinslerinden göndermesindeki hikmeti kavrayamıyorlardı. Cenâb-ı Hak, onların bu iddialarına şöyle karşılık veriyor.

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ-95
السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ Şunu söyle; Eğer yeryüzünde (insans

lar gibi) yürüyen, yerleşen melekler olsaydı. **يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ** Yer yüzünde gezip dolaşan melekler olsaydı. **لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ** Elbette onlara, gökten peygamber olarak bir melek gönderirdik. Çünkü insan cinsinden olandan istifade eder. Derler ki şeytân-i insi, şeytan-i cinniden daha ziyade müessirdir.

قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا 96-

قُلْ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara söyle. **كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا** Şahit olarak aranızda Âllâh kâfidir. Benim hak peygamber olduğumu, Âllâh-û Teâlâ'nın emirlerini size tebliğ ettiğimi Âllâh biliyor, şahittir. **بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ** Benimle sizin aranızda, Âllâh-û Teâlâ'nın şahitliği kâfidir. **إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا** Âllâh CelleCelâlûhû, mahlûkatının ahvaline haberdardır görür. Ben vazifemi ifâ etmişim, Âllâh bilir şahittir aramızda.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ 97-
وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِّيًّا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوِيَهُمْ
جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ Kimi, Âllâh-û Teâlâ hidâyete getirirse, hidâyet yolunu gösterirse yani doğru yolu gösterirse, doğru yolu bulan odur. **وَمَنْ يُضِلِّ** Kimi de hidâyetten uzak tutarsa, **فَلَنْ تَجِدَ** bulmazsın ey Habibim, **أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ** bir dost bulamazsın Âllâh'tan başka. **وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ** Kıyamet gününde bunlar yüz üstü sürünürler. **عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ** Cehenneme sevk edilirken, bazı insanların ayağından tutup yüz üstüne sürünerek götürürler. **عُمِّيًّا**

كُورًا وَبُكْمًا وَصُمًّا Kör, sağır ve dilsiz bir halde yüzü koyun haşrederiz. كَلَّمَآ Onların varacağı ve kalacağı yer cehennemdir. مَا أُوِيَهُمْ جَهَنَّمَ Ne zamanki cehennem ateşi yavaşladı, رِذْنَاهُمْ سَعِيرًا azabını, ateşin alevini artırırız.

98- ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا بِآيَاتِنَا وَقَالُوْا ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا وَّرُقَاتًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ خَلْقًا جَدِيْدًا

بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا Bu azap, onların amellerinin cezasıdır. ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ Göndermiş olduğumuz âyât-ı beyyinâtı inkâr ettiler. وَقَالُوْا Dediler; ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا وَّرُقَاتًا İzam; kemik. Rufât; çürümüş. "Bizler, bir kemik yığını ve kokmuş toprak olduktan sonra, ءَاِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ yeniden yaratılarak diriltilmiş olacağız öyle mi?" demişlerdir. Yâni kıyâmeti, Âllâh'ın varlığını inkâr ediyorlar.

İnkâr eden kâfire, bu ebedi şiddetli azap niye veriliyor? diye hatıra gelir. Cenâb-ı Hak, niyetinden dolayı veriyor. Eğer dünyada ebedi olarak kalacak olsa, onun niyeti küfür üzerine devam etmek olduğundan dolayıdır.

Keza, Mü'min olan da böyledir. Ebedi olan cennete nail olması niyetinden dolayıdır. Çünkü dünyada ebedi olarak kalsa bile onun niyeti, imân ve amel üzerine devam etmektir.

99- اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ قَادِرٌ عَلٰى اَنْ يَّخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ اَجَلًا لَا رَيْبَ فِيْهِ فَاَبٰى الظّٰلِمُوْنَ اِلَّا كُفُوْرًا

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ Görmüyorlar mı bunlar, inkâr ediyorlar? Âllâh-û Teâlâ'nın kudretini inkâr ediyorlar. الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ Yerleri gökleri halk eden Âllâh CelleCelâlûhû, اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ

kendilerinin mislini yaratmaya kadir değil midir? وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ. Âllâh-û Teâlâ, onlar için bir ecel vade takdir etmiştir. Buna hiç şüphe yoktur. إِنَّ الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا. İşte bu Kur'ân-ı Azimüşşân'a karşı nefesine zulmeden kefereler, ancak inkârlarını ziyadeleştirir. Hakkı inkârdan başka bir şey de bulamadılar.

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ -100
وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا

قُلْ İnsanlar öyle halk olmuşlar ki mala meyyal, malı sever. Hele küfürde olduktan sonra hiç bırakmak istemez. Zekâtı vermek ne kadar ağırdır zâten imtihandır. Buyuruyor ki zekâtı vermeyen, men edenlere. لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي Eğer Rabbinin hazinesinin rahmeti, yağmuru, rızkını, hepsini size temellük eder de elinize geçerse, yine kâlbınız ferah olmaz. إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ Yine imsak eder, buhledersiniz. Onu, infakla tükenir korkusuyla imsâk eder, (infak etmez) diniz. Onun için yahudi daima fakirdir. Ne kadar zengin olsa, buhul var içinde, hırs var, fakirdir. Kalbinde gınâ, göz tokluğu varsa, kısmetini bulduğunda "Elhamdülillah" der geçer. وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا İnsanlar bahil (tab'an) çok cimri, eli pek sıkı halk olmuştur.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَعَلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ -101
فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ Biz Azimüşşân, Mûsâ Aleyhisselâm'a dokuz âyet mucize ile gönderdik. (124,000 peygambere ne kadar mucize verilmişse, o miktar mucize Muhammed Mustafa Sallâllâhû

Aleyhivesellem'e o nev'iden verilmiştir) hatta mütenâsip verilmiştir. Mûsâ Aleyhisselâm'ın en başta gelen mucizesi. 1-) Yılanlaşan âsâ 2-) Işık veren el 3-) Çekirge 4-) Ekin böceği 5-) Kurbağa 6-) Kan 7-) Taştan su fışkırması. 8-) Denizin yarılması 9-) Tur dağının, İsrâiloğullarını korkutmasıdır. بَيْنَاتِ Beyyin olarak, zâhir olarak bunları verdik. فَسَأَلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ Mûsâ Aleyhisselâm'a dedik ki; Ben-i İsrail'i talep et, Fir'avundan. Seninle beraber gelsinler. إِذْ جَاءَهُمْ Mûsâ Aleyhisselâm geldiği zaman, Fir'avnın karşısına çıktı, Firavun imân etmedi. Mûsâ Aleyhisselâm, "Ben-i İsraili bırak da benimle beraber gelsinler" diye Firavun'dan talep etti. فَقَالَ إِيَّا لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى Mûsâ Aleyhisselâm'a, Fir'avn dedi. "Ben öyle zannederim Ey Mûsâ, sihirlenmişsin, aklını kaybetmişsin. Ben böyle toptan hizmetçilerimi verir miyim?"

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ 102-
وَإِيَّا لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا

Mûsâ Aleyhisselâm diyor, Fir'avne. "Biliyorsun, sana söylediğim bu âyetleri, yerleri ve gökleri halk eden Âllâh göndermiştir. بَصَائِرَ Bunlar, senin gözünün önünde oluyor. وَإِيَّا لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا Ey Fir'avn, ben de senin hakikaten mağlup ve mahkur olacağını yakinen biliyorum" demişti.

فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِرَ لَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا 103-

Fir'avn irâde etti istedi ki Mûsâ Aleyhisselâm ve kavmini, Mısır'dan çıksınlar. Nihayet Mûsâ Aleyhisselâm'a bu'

nun üzerine izin verdi, yerine gitti. Mûsâ Aleyhisselâm da etbâları ile beraber sefere çıkıyor. Fir'avn haber alınca takip ediyor. Niyeti onları helâk etmek idi. **مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا** Biz de onu ve onunla beraber olanları tamamen, hepsini denizde gark ettik.

104- وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ- جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا

Biz Azimüşşan emrettik, **مِنَ بَعْدِهِ** Fir'avnın garkından sonra **لِبَنِي إِسْرَائِيلَ** İsrail oğullarına. **اسْكُنُوا الْأَرْضَ** Gidiniz Mısır'a, sakın olunuz orada. **فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ** Âhret va'di gelince, ta-hakkuk edince, sizi karışık olarak huzuruma çağırırım. **جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا** Aranızda hükmümüzü verecek, said ve şakinizi ayırt edece-ğiz.

105- وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

Bu Kur'ân-ı Azimüşşan, hak ile nâzil olmuş ve hakka müştemeldir. (Bunu muska olarak okuyorlar, birçok şeylere de şifâ olur.) **وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا** Ey Ekmeler-rusûl, seni mübeşşir olarak Mü'minlere, cennetle tebşir edici ve kâfirlere de cehennem ile korkutucu olarak gönderdik.

106- وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَلْنَاهُ تَنْزِيلًا

Biz Azimüşşan, Kur'ân'ı gönderdik müteferrik olan rak, 23 senede **عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ** insanlar üzerine ya-vaş yavaş mühlet üzerine tebliğ edesin. **وَنَزَلْنَاهُ تَنْزِيلًا** Ve yine onu

peyderpey, tedricen indirdik. (Tevrat ile İncil ve diğer suhuf lar bir defada nâzil olmuştur. Onların ibareleri muciz değildir. Kur'ân-ı Azimüşşan, 23 senede âyet âyet vakâyâ üzerine nâzil olmuştur. Hikmeti de budur. Eğer Kur'ân-ı Azimüşşan onlar gibi gelseydi, Ashab-ı Kiram hıfz edemezlerdi. Hıfzında müşkilât çekerlerdi, onz dan sonra her âyetin sebab-i nüzulü, ne için geldiğini görürler, daha ziyade mânâsına hizmet eder, hâsıl olur. Her âyet nâzil oldu ğu zaman Cibril-i Emin geliyor, selâm-ı İlâhi ile. Rasûl-û Ekrem'in kâlbine daha ziyâde bir tebşirat hâsıl olur, daha ziyâde mesrur olur.)

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا 107

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesel-lem, onlara söyle. İster iman ediniz, ister imân etmeyiniz. Benim vazifem tebligattır, size tebliğ ediyorum. İmân edip etmemek size aittir. اِنَّ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ İlim sahibi olan yani Tevrât-ı İncil'i okuo yanlar, Kur'ân'ın nuzülünden evvel, مِنْ قَبْلِهِ Kur'ân nâzil olmadan evvel, Tevrat-ı İncil'de, Kur'ân'ın ahvalini ve Rasûl-û Ekrem'in ahvâlini görenler. إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ (Semâvi kitapları okuyup vahyin hakikatını, peygamberliğin emârelerini öğrenmiş, hak ile bâtili ayırt edecek bir kudrete mâlik bulunmuş yahut senin ve sana nâzil olan şeyin sıfatlarını o kitaplarda görüp anlamış olanlara,) ne zaman Kur'ân tilâvet olursa, يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا (tâzimen) yüzüstü kay panır, secde ederler.

وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا 108

اِنَّ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا وَمُؤْتَمِرًا Diyorlardı; مُنْزَعَةً bizin Rabbimiz. اِنَّ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا "in" muhaffaftir müsakkâlden. اِنَّ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا Bizin Rabbimizin va'di, muhakkak yerine gelecektir. Onda hulf olmaz, ahirzaman peygamberi gelecektir.

وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا -109

وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ Ve ağlayarak yüzüstü kapanırlar, (secde ederler.) وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا Kur'ân'ı işitmek, onların saygısını huşûun nu arttırırdı.

Mevlâna Celâleddin-i Rumi izâh ediyor. Peygamberlerin başı, safâ bahri Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivesellem'in İncil'de ismi vardı. Onun şekli, hilyesi vardı İncil'de. Onun gazâvatı, oruçları, yemesi, ahvali vardı. Birtakım nasrâniler sevap için, ne zamanki bu isme yetiştiğinde, hitâba yetiştiği zaman, İncil'de okudukları zaman öperlerdi ve yüzünü sürerlerdi o satırlara. Nûr-i Ahmed, Rasûl-û Ekrem'in nuru, onlara yardımcı oldu ve nesilleri de çoğaldı. Onun ismi, bu kadar bereketli yardımcı olduktan sonra, ya onun cismi ne kadar muhafız olur. Eğer bir insan onun yolundan giderse, ey muhatap elini Ahmed'e ve Ehâd'e (Ahmed, Rasûlûllah. Ehâd, Allâh.) elini koy oraya, Ebû Cehil olan neslin felâketinden halâs ol. Ahmed dedi mi, oraya 124000 peygamber dâhildir. Yâni ona imân edince, bu imâna 124.000 peygamber dâhildir.

Onlar itiraz ettiler. Yine dediler ki; Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, bize diyor ki bir olan Mâbûd'a ibâdet ediniz. Halbûki görüyoruz ki başka mâbudların ismini söylüyor. Yâ Âllâh, Yâ Rahman, Ya Râhim derlerdi. Halbûki başka mâbûdlar istiyorlar, onların anladığı bu idi.

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ -110
وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. قُلِ İster duânda "Âllâh" de, ister "Rahman" de, ister "Rahim" de, istersen 99 Esmâ-i İlâhi'nin hangisi söylersen onunla duâ et. 99 Esmâ-i İlâhiyi söylemekle, 99 Mâbûd demek değildir. Hepsi de aynı Mâbûd'dur. Onların niyet, gayeleri nifaktır. أَيًّا مَا تَدْعُوا Âllâh-û Teâlâ'ya hangi isimle duâ edersen, فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ Esmaül Hüsnâ Âllâh'a mahsustur. Aynıdır, hiçbir farkı yok. وَلَا تَجْهَرُ وَلَا تُخَافِتُ Salât'a duâ demişler, namazda olması muhtemeldir. Namaza, salât derler çünkü duâyı müctemildir. Duâların da namazların da fazla açık olmasın, وَلَا تُخَافِتُ وَلَا تُجْهَرُ fazla da gizli olmasın, بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ikisinin ortasını intihâb et. Namaz ve duâda sesini pek yükseltme, pek de kısma, ikisi arası bir yol tut.

Ebu Bekir Radyâllâhû Anh gizli okur, "Rabbime münacat ediyorum. O, benim hâcetimi bilir" dermiş.

Ömer Radyâllâhû Anh ise aşikâre okur, "ben bununla şeytânı yanımdan kovarım ve uyuyanları uyandırırım" dermiş. Bunun üzerine bu âyet-i kerime inmiş ve Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ebû Bekir Radyâllâhû Anh'a sesini biraz yükseltmesini, Ömer Radyâllâhû Anh'a da biraz kısmasını emir buyurmuş.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ -111
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِلْيٌ مِنَ الدُّلِّ وَكَبِيرُهُ تَكْبِيرًا

سُؤْلُ سَوِّلِ سَوِّلِ سَوِّلِ سَوِّلِ Söyle, الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي hamd-û senâ o Âllâh'a mahsustur ki

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا Şerik ve nazirden de münezzehtir. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ Zilletten, yardım edecek velisi yok. Kendisini zül ve acizden kurtarmak için, bir yardımcıya da ihtiyacı bulunmayan Âllâh-û Teâlâ'ya hamdolsun. وَكَبِيرُهُ تَكْبِيرًا Tekbir ile Âllâh-û Azimüşşan'ı tâzim ile yâdet. Bu âyete, âyetül izz derler. Buna devam eden kimseler, resmi yerlere dâirelere girdikleri zaman biraz hürmet görürler. Eğer itikadı yerinde ise bu âyet-i kerimeye devam eden izzet bulur.

